Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

Қишлоқ ҳақиқати

1990 ЙИЛ 27 МАРТ, СЕШАНБА
№ 71 (4.865).
БАҲОСИ 3 ТИЙИН.

Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Комитетининг газетаси

1974 йил 1 январдан буён нашр этилади ◆ Душанбадан ташқари ҳар куни чиқади

Ўзбекистон ССР Олий Советининг мажлислари тўғрисида ИНФОРМАЦИОН БИЛДИРИШ

26 март куни Тошкентда ўн иккинчи чақириқ Ўзбекистон ССР Олий Советининг биринчи сессияси ўз ишини давом эттирди. Эрталабки мажлисда депутат М. С. Салоҳиддинов раислик қилди.

Депутатлар Ўзбекистон ССР Олий Совети мажлисларининг депутатлар таклиф этган тузатишлар ва қўшимчалар ҳисобга олиниб тасдиқланган муваққат иш тартибини муҳокама қилдилар.

Депутат М. И. Иброҳимов Ўзбекистон ССР Олий Советининг аввалги мажлисида Ўзбекистон ССР Конституцияси (Асосий Қонуни)га ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш юзасидан депутатлар айтган таклифлар тўғрисида ахборот берди.

Шундан сўнг депутатлар Ўзбекистон ССР Олий Совети Раисини сайлаш тўғрисидаги масалани кўриб чиқдилар. Муҳокама чоғида бу лавозимга икки номзод: Ўзбекистон ССР халқ депутатлари М. И. Иброҳимов ва П. М. Абдураҳмонов номзодлари қўйилди. П. М. Абдураҳмонов ўз номзодини қайтариб олди, депутатлар унинг бу илтимосини қондирдилар.

Яширин овоз бериш натижасида Мирзаолим Иброҳимович Иброҳимов Ўзбекистон Совет Социалистик Республикаси Олий Советининг Раиси этиб сайланди.

Шундан кейин сессия мажлисини Ўзбекистон ССР Олий Советининг Раиси М. И. Иброҳимов олиб борди.

Депутат Б. И. Бугров очиқ овоз бериш йўли билан Ўзбекистон ССР Олий Совети Раисининг ўринбосари қилиб сайланди.

Сессия Ўзбекистон ССР Олий Советининг доимий комиссиялари тўғрисидаги масалани муҳокама қилди, уларнинг раҳбарларини тасдиқлади.

Кечқурунги мажлисда Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг Раисини тайинлаш тўғрисидаги масала муҳокама қилинди.

Ўзбекистон ССР Президенти И. А. Каримов икки муқобил номзодни — Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг Раиси бўлиб ишлаган М. М. Мирқосимов ва республика Министрлар Совети Раисининг ўринбосари, Давлат план комитетининг раиси бўлиб ишлаган Ш. Р. Мирсаидов номзодини муҳокамага тақдим этди. Пухта муҳокамадан сўнг яширин овоз бериш бюллетенларида иккала номзодни қолдиришга қарор қилинди.

Яширин овоз бериш натижаларига кўра Ш. Р. Мирсаидов Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг Раиси этиб сайланди.

27 март куни Ўзбекистон ССР Олий Советининг сессияси ўз ишини давом эттиради.

Мажлислар кундалиги

Ўн иккинчи чақириқ Ўзбекистон ССР Олий Совети сессиясининг дастлабки иш кунида республика Олий Совети Президиуми Раиси депутат М. И. Иброҳимовнинг Ўзбекистон ССР Президенти лавозимини таъсис этиш ҳамда Ўзбекистон ССР Конституцияси (Асосий Қонуни)га ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида Ўзбекистон ССР қонуни лойиҳаси ҳақидаги доклади фаол ва манфаатдорлик билан муҳокама қилинди.

— Ҳозир Ўзбекистонда 20 миллионга яқин киши яшайди, уларнинг муаммолари кўп, — деди ўз нутқида депутат **С. Д. Ниеутуллаев.**—Уларни ҳал қилиш учун бизга кучли президент ҳокимияти керак. Ҳамма нарсага биз ўзимиз ишониб кўрсатадиган бир киши жавоб бериши ва ҳамма нарса учун биздан сўраши керак.

Биз маслаҳатлашиб ушбу лавозимга ўртоқ И. А. Каримовни кўрсатамиз. Қорақалпоғистонлик барча депутатлар шу таклифни айтишди. Ислом Абдуғаниевич ижтимоий муаммоларни ҳал этиш, деҳқонларга ер ажратиб бериш тўғрисидаги масалани рўёбга чиқаришда кўп ижобий ишлар қилди. Деҳқонларга ер берилиши қишлоқ меҳнаткашларига ҳақиқий ғамхўрлик қилинаётганлигининг исботи бўлди. Ҳозирги ҳукумат туфайли Қорақалпоғистонга унинг ижтимоий-иқтисодий эхтиёжлари учун 36 миллион сўм пул ажратилди.

Тўғри, депутатларнинг бир қисми президент ҳокимияти қаттиқ якка ҳокимликка айланиши мумкин деб хавфсирамоқда. Бундай бўлмаслигига бизнинг кучимиз етади. Президент депутатлар билан, сессия билан биргаликда ишлайди, шу сабабли назорат бўлади.

Бугунги кунда барча халқлар ҳақиқий давлатга, ўз тилига эга бўлмоқда. Шу жумладан, қорақалпоқлар сингари кичик миллат вакили бўлган мен ҳам бу ерда, сессияда автоном жумҳуриятимизнинг давлат тилида сўзлаяпман. И. А. Каримов президент лавозимида барча муаммоларимизни ҳал этишга фаол кўмаклашади, деб ўйлайман.

— Мендан олдин сўзга чиққан қорақалпоғистонлик нотиқнинг ўртоқ Каримов президент лавозимини эгаллашга муносиб деган фикрига тўла қўшиламан,— деб таъкидлади сессия минбаридан туриб депутат **М. Эргашева.**—Мен кўп хотин-қизлар, пенсионерлар, кам таъминланган оилалар, ногиронлар номидан, шунингдек андижонлик барча сайловчилар номидан гапиряпман. Бизнинг кўп муштарак муаммоларимиз бор. Бундан ташқари, Андижоннинг ўзига хос муаммолари бор. Масалан, бизда ишсизлар кўп. Ўртоқ Каримов номзодини қўллаб-қувватлар эканмиз, бўлажак президентимиздан оналик ва болаликни муҳофаза қилиш, ижтимоий ва иқтисодий масалаларни ҳал этиш борасидаги ишларини фаол давом эттиришини сўраймиз.

(Давоми иккинчи бетда)

Ўзбекистон ССР Олий Совети сессиясининг мажлислар залида.

В. МОЛГАЧЕВ суратлари.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ ҚАРОРИ

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ РАИСИ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Совет Социалистик Республикаси Олий Совети **қарор қилади:**

Ўртоқ Мирзаолим Иброҳимович Иброҳимов Ўзбекистон ССР Олий Советининг Раиси этиб сайлансин.

Тошкент шаҳри,
1990 йил 26 март.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ ҚАРОРИ

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ РАИСИНИНГ ЎРИНБОСАРИНИ САЙЛАШ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Совет Социалистик Республикаси Олий Совети **қарор қилади:**

Ўртоқ Борис Иванович Бугров Ўзбекистон ССР Олий Совети Раисининг ўринбосари этиб сайлансин.

Ўзбекистон ССР Олий Советининг Раиси **М. ИБРОҲИМОВ.**

Тошкент шаҳри,
1990 йил 26 март.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ ҚАРОРИ

ЎЗБЕКИСТОН ССР МИНИСТРЛАР СОВЕТИНИНГ РАИСИНИ ТАЙИНЛАШ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Совет Социалистик Республикаси Олий Совети **қарор қилади:**

Ўртоқ Шукрулла Раҳматович Мирсаидов Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг Раиси этиб тайинлансин.

Ўзбекистон ССР Олий Советининг Раиси **М. ИБРОҲИМОВ.**

Тошкент шаҳри,
1990 йил 26 март.

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи Президентининг ФАРМОНИ

ЎРТОҚ Э. А. ШЕВАРДНАДЗЕНИ СССР ПРЕЗИДЕНТЛИК КЕНГАШИНИНГ АЪЗОСИ ЭТИБ ТАЙИНЛАШ ТЎҒРИСИДА

Ўртоқ Эдуард Амвросиевич **Шеварднадзе** СССР Президентлик Кенгашининг аъзоси этиб тайинлансин.

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқининг Президенти **М. ГОРБАЧЕВ.**

Москва, Кремль.
1990 йил 23 март.

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи Президентининг ФАРМОНИ

ЎРТОҚ Ю. Д. МАСЛЮКОВНИ СССР ПРЕЗИДЕНТЛИК КЕНГАШИНИНГ АЪЗОСИ ЭТИБ ТАЙИНЛАШ ТЎҒРИСИДА

Ўртоқ Юрий Дмитриевич **Маслюков** СССР Президентлик Кенгашининг аъзоси этиб тайинлансин.

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқининг Президенти **М. ГОРБАЧЕВ.**

Москва, Кремль.
1990 йил 23 март.

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи Президентининг ФАРМОНИ

ЎРТОҚ В. А. КРЮЧКОВНИ СССР ПРЕЗИДЕНТЛИК КЕНГАШИНИНГ АЪЗОСИ ЭТИБ ТАЙИНЛАШ ТЎҒРИСИДА

Ўртоқ Владимир Александрович **Крючков** СССР Президентлик Кенгашининг аъзоси этиб тайинлансин.

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқининг Президенти **М. ГОРБАЧЕВ.**

Москва, Кремль.
1990 йил 23 март.

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи Президентининг ФАРМОНИ

ЎРТОҚ Д. Т. ЯЗОВНИ СССР ПРЕЗИДЕНТЛИК КЕНГАШИНИНГ АЪЗОСИ ЭТИБ ТАЙИНЛАШ ТЎҒРИСИДА

Ўртоқ Дмитрий Тимофеевич **Язов** СССР Президентлик Кенгашининг аъзоси этиб тайинлансин.

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқининг Президенти **М. ГОРБАЧЕВ.**

Москва, Кремль.
1990 йил 23 март.

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи Президентининг ФАРМОНИ

ЎРТОҚ ЧИНГИЗ АЙТМАТОВНИ СССР ПРЕЗИДЕНТЛИК КЕНГАШИНИНГ АЪЗОСИ ЭТИБ ТАЙИНЛАШ ТЎҒРИСИДА

Ўртоқ Чингиз **Айтматов** СССР Президентлик Кенгашининг аъзоси этиб тайинлансин.

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқининг Президенти **М. ГОРБАЧЕВ.**

Москва, Кремль.
1990 йил 23 март.

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи Президентининг ФАРМОНИ

ЎРТОҚ С. С. ШАТАЛИННИ СССР ПРЕЗИДЕНТЛИК КЕНГАШИНИНГ АЪЗОСИ ЭТИБ ТАЙИНЛАШ ТЎҒРИСИДА

Ўртоқ Станислав Сергеевич **Шаталин** СССР Президентлик Кенгашининг аъзоси этиб тайинлансин.

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқининг Президенти **М. ГОРБАЧЕВ.**

Москва, Кремль.
1990 йил 23 март.

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи Президентининг ФАРМОНИ

ЎРТОҚ В. Г. РАСПУТИННИ СССР ПРЕЗИДЕНТЛИК КЕНГАШИНИНГ АЪЗОСИ ЭТИБ ТАЙИНЛАШ ТЎҒРИСИДА

Ўртоқ Валентин Григорьевич **Распутин** СССР Президентлик Кенгашининг аъзоси этиб тайинлансин.

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқининг Президенти **М. ГОРБАЧЕВ.**

Москва, Кремль.
1990 йил 23 март.

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи Президентининг ФАРМОНИ

ЎРТОҚ А. Н. ЯКОВЛЕВНИ СССР ПРЕЗИДЕНТЛИК КЕНГАШИНИНГ АЪЗОСИ ЭТИБ ТАЙИНЛАШ ТЎҒРИСИДА

Ўртоқ Александр Николаевич **Яковлев** СССР Президентлик Кенгашининг аъзоси этиб тайинлансин.

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқининг Президенти **М. ГОРБАЧЕВ.**

Москва, Кремль.
1990 йил 23 март.

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи Президентининг ФАРМОНИ

ЎРТОҚ В. А. ЯРИННИ СССР ПРЕЗИДЕНТЛИК КЕНГАШИНИНГ АЪЗОСИ ЭТИБ ТАЙИНЛАШ ТЎҒРИСИДА

Ўрток Вениамин Александрович **Ярин** СССР Президентлик Кенгашининг аъзоси этиб тайинлансин.

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқининг Президенти М. ГОРБАЧЕВ.

Москва, Кремль.
1990 йил 23 март.

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи Президентининг ФАРМОНИ

ЎРТОҚ А. Э. КАУЛСНИ СССР ПРЕЗИДЕНТЛИК КЕНГАШИНИНГ АЪЗОСИ ЭТИБ ТАЙИНЛАШ ТЎҒРИСИДА

Ўрток Альберт Эрнстович **Каулс** СССР Президентлик Кенгашининг аъзоси этиб тайинлансин.

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқининг Президенти М. ГОРБАЧЕВ.

Москва, Кремль.
1990 йил 23 март.

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи Президентининг ФАРМОНИ

ЎРТОҚ Ю. А. ОСИПЬЯННИ СССР ПРЕЗИДЕНТЛИК КЕНГАШИНИНГ АЪЗОСИ ЭТИБ ТАЙИНЛАШ ТЎҒРИСИДА

Ўрток Юрий Андреевич **Осипьян** СССР Президентлик Кенгашининг аъзоси этиб тайинлансин.

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқининг Президенти М. ГОРБАЧЕВ.

Москва, Кремль.
1990 йил 23 март.

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи Президентининг ФАРМОНИ

ЎРТОҚ Е. М. ПРИМАКОВНИ СССР ПРЕЗИДЕНТЛИК КЕНГАШИНИНГ АЪЗОСИ ЭТИБ ТАЙИНЛАШ ТЎҒРИСИДА

Ўрток Евгений Максимович **Примаков** СССР Президентлик Кенгашининг аъзоси этиб тайинлансин.

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқининг Президенти М. ГОРБАЧЕВ.

Москва, Кремль.
1990 йил 23 март.

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи Президентининг ФАРМОНИ

ЎРТОҚ В. И. БОЛДИННИ СССР ПРЕЗИДЕНТЛИК КЕНГАШИНИНГ АЪЗОСИ ЭТИБ ТАЙИНЛАШ ТЎҒРИСИДА

Ўрток Валерий Иванович **Болдин** СССР Президентлик Кенгашининг аъзоси этиб тайинлансин.

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқининг Президенти М. ГОРБАЧЕВ.

Москва, Кремль.
1990 йил 23 март.

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи Президентининг ФАРМОНИ

ЎРТОҚ В. В. БАКАТИННИ СССР ПРЕЗИДЕНТЛИК КЕНГАШИНИНГ АЪЗОСИ ЭТИБ ТАЙИНЛАШ ТЎҒРИСИДА

Ўрток Вадим Викторович **Бакатин** СССР Президентлик Кенгашининг аъзоси этиб тайинлансин.

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқининг Президенти М. ГОРБАЧЕВ.

Москва, Кремль.
1990 йил 23 март.

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи Президентининг ФАРМОНИ

ЎРТОҚ Г. И. РЕВЕНКОНИ СССР ПРЕЗИДЕНТЛИК КЕНГАШИНИНГ АЪЗОСИ ЭТИБ ТАЙИНЛАШ ТЎҒРИСИДА

Ўрток Григорий Иванович **Ревенко** СССР Президентлик Кенгашининг аъзоси этиб тайинлансин.

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқининг Президенти М. ГОРБАЧЕВ.

Москва, Кремль.
1990 йил 23 март.

ЎН ИККИНЧИ ЧАҚИРИҚ ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ БИРИНЧИ СЕССИЯСИ

МАЖЛИСЛАР КУНДАЛИГИ

(Давоми. Боши биринчи бетда).

— Конституциямиз 6, 7-моддаларига тузатишларни қабул қилар ва партия аппарати ҳукмронлигини тугатиш тўғрисида гапирар эканман, — деб таъкидлади сессияда сўзга чиққан депутат **В. Г. Грабилин**, — қонун чиқарувчи ҳокимият билан ижроия ҳокимият ўртасида бўшлик пайдо бўлмасмикин деб ўйлаб қоламан. Парламентимиз ҳали жуда ёш. У ижроия ҳокимиятнинг кучли тузилмасига муҳтож. Президентлик ушбу муаммоларни ҳал этади, республикада миллатлараро муносабатларнинг барқарорлашишига, одамларда ўзларининг ижтимоий жиҳатдан ҳимоя этилганликларига ишонч ҳосил қилишда кўмаклашади, деб ўйлайман.

Барча жумҳуриятлар мустақилликни орзу қилишмоқда, лекин унинг бирдан-бир аниқ йўли президент ҳокимияти орқали ўтади. Мен Сурхондарё вилояти депутатларининг топшириғига кўра ўрток Каримов номзодини қўллаб-қувватлайман. У одамларнинг кундалик эҳтиёжларини яхши билади, ўз фаолиятида ана шу эҳтиёжларни биринчи даражали қилиб қўяди. Жумҳуриятимизда ерлар ажратиб берилиши тўғрисидаги масалаларнинг ҳал этилиши, камбағалларга ёрдам кўрсатилиши, бошқа ижтимоий муаммолар ҳал этилаётганлиги бундан далолат бериб турибди. Айни вақтда президентнинг бўлажак қасамёди матнига тузатиш киритишни хоҳлайман. Президент республика халқига садоқат билан хизмат қилади, деб ёзилган. Бунинг ўрнига «...Ўзбекистон халқларига» деб ёзилиши керак.

Депутат **Б. Сериков** сўзга чиқади:

— Давлатимиз ҳуқуқий давлат бўлишга интилмоқда. Ер тўғрисида, Мулк тўғрисида бир қанча муҳим қонунлар қабул қилинди. Федерация тўғрисидаги қонун ишлаб чиқилмоқда. Лекин биз уларни амалга оширишга тайёрмизми? Бунинг учун кучли президент ҳокимияти керак. Республикамиз кўп миллатли, унда аҳоли жуда зич яшайди. Ҳар бир миллий гуруҳнинг ўз муаммолари бор. Умумий муаммоларимиз ундан ҳам кўп— сув билан таъминлаш, камбағалликни тугатиш, ердан фойдаланиш муаммолари шулар жумласига киради. Аҳолининг 65 фоизи ана шу масалалар ўткир бўлиб турган, лекин ҳал этилмаётган қишлоқларда яшайди. Ана шу масалалар ҳал этилиши учун бизга президент керак. Сайловчилар номидан бу лавозимга И. А. Каримовни таклиф этаман. У жумҳуриятимизнинг жами эҳтиёжларини билади, партия ва хўжалик идораларида ишлаган. Жумҳуриятимизга раҳбарликни яхшилаш учун у ҳозирдаёқ анча ишларни қилиб қўйди. Жиззах вилояти депутатлари номидан сессия И. А. Каримов номзодини қўллаб-қувватлашини сўрайман.

— Жумҳуриятимизда президент бўлишини жуда хоҳлайман,—деб давом эттирди муҳокамани депутат **О. Маҳмудов**.— Тўғри, бу лавозимга кўп номзодларни кўрсатиш асосида сайлаш керак, лекин мен бугун И. А. Каримовдан бошқа номзодни кўрмаяпман. У ўзбек халқи орасида мустаҳкам обрў қозонди, у жумҳуриятимизда ҳамма тан олган раҳбар. Мен яна бир нарса ҳақида гапирмоқчиман: янги ҳокимиятнинг ҳуқуқларини жуда чегаралаб қўймаяпмизми? Бу масалага тўғри ва ўйлаб ёндашишимиз керак. Мудофаа соҳаси Иттифоқимиз қарамоғида қолаверсин. Лекин Давлат хавфсизлиги комитети, Ички ишлар министрлиги жумҳурият президентига бўйсундирилиши лозим. Акс ҳолда жиддий ҳатолар бўлиши мумкин. Ҳуқуқ комиссияси шу маънода қаттиқ ишлаши керак. Бизда ҳал этилмаган муаммолар шу даражада кўп тўпланиб қолдики, уларни президент ҳокимиятисиз ҳал этиб бўлмайди, деб ҳисоблайман.

— СССР халқ депутатлари учинчи Съезди тарихий қарор — президентлик тўғрисидаги қонунни қабул қилди, — деб таъкидлади ўз нутқида депутат **Ҳ. Ҳ. Нишонов**. — Бугун биз республикамизда ана шундай лавозимни жорий этмоқдамиз. Умид қиламанки, бу иқтисодий қолоқликни бартараф этишга, кўплаб ўткир муаммолардан демократик йўллар билан чиқишга ёрдам беради. Ислом Абдуғаниевич Каримовнинг номзоди — энг реал, тўғри келадиган номзод деб ҳисоблайман. У Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари бўла туриб, одамлар фаровонлигини яхшилаш учун бир қанча муҳим тадбирларни амалга оширди. Унинг куч-ғайратлари эвазига бугунги кунда етилган учта муҳим муаммо республикада мақсадга мувофиқ ҳал этилмоқда: булар ёрдамчи хўжаликларни ривожлантириш, Озиқ-овқат программаси, Уй-жой программаси муаммоларидир. Президент лавозимининг жорий этилиши билан республикада барча муаммолар муваффақиятлироқ ҳал этилишига шубҳа йўқ. Президент ваколати қолган барча ваколатлардан анча юқоридир.

Минбарга депутат **П. Қ. Қодиров** чиқади:

— Ижодкор зиёлилар номидан шуни айтишим керакки, биз 20 миллион халқ тушган бир кемадамиз. Шунинг учун ҳам бу халқни, унинг уй-ташвишлари ва муаммоларини биладиган киши керак. Ёнимизда яна 14 та ана шундай кема бор: республикамиз кемаси шулар билан ёнма-ён сузиб бориши керак. Буни таъминлаш ҳам президент вазифасига киради. Бизнинг республикамиз ажойиб, ўлкамиз олтинга ўхшайди. Бой имкониятлар, меҳнатсевар халқ бор-у, қашшоқликдан чиқа олмаяпмиз. Гап одамларда эмас, балки одамлар ҳақида чинакамига қайғурадиган раҳбарлардадир. Бизда анчадан буён бундай раҳбарлар бўлмаган, эҳтимол Ф. Хўжаев, А. Икромовлар даврида бўлгандир, лекин улар нобуд бўлишди. Биз ажойиб кунларга етиб келдик: халқ ўз сафларидан чинакам раҳбарларни сайламоқда. Натижа эса бундай бўлди — охирги йилнинг ўзидагина шаҳар ва қишлоқларда кўпгина яхши ўзгаришлар рўй берди. Маънавий турмушда ҳам яхши ўзгаришлар бор. А. Қодирий, Чўлпон номлари тикланди. Тарихий имкониятдан фойдаланиш керак. Ўз кадрларимизни тарбиялайлик. Сизларни И. А. Каримов номзодини қўллаб-қувватлашга даъват этаман.

Депутат **Г. Ҳ. Сидаковнинг** нутқи муҳокамага якун ясади:

— Яқинда биз ўрток И. А. Каримовни Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи котиби қилиб сайлаганимизда ҳам мен сўз сўраган ва шундай деган эдим: Ислом Абдуғаниевич, агар сиз иккита масала одилона ҳал этилиши учун —жумҳуриятимизда байналмилал дўстликни мустаҳкамлаш учун ва республика партия ташкилотимизнинг шарафини тиклаш учун жавоб берсангиз, мен охиригача ҳар қандай маррада сиз билан ёнма-ён туришга тайёрман. Бугун ҳам ана шундай дейман. Бироқ, нутқларда бирмунча бошқача фикрлар борлиги: ўрток Каримовни анча-мунча мақтаётганликлари бизни хавотирлантирмоқда. Бундай қилиш ярамайди. Бир йиллик иш давомида биз ўрток Каримовнинг кўпгина яхши фазилатларини кўрдик, аммо баландпарвоз сўзлар ортиқчадир. Айни пайтда мен сизларни сайлов чоғида ўрток Каримов учун овоз беришга даъват этаман. Чунки ўз сайловчиларим сингари мен ҳам у кишига ишонаман.

Аслида ўрток Тўлагановани нг барча материалларни иложи борича биз депутатларга олдиндан юбориш тўғрисидаги фикрига қўшиламан. Бироқ биз бу ерда ўртага қўяётган ҳар қандай масалани ўз округларимизда муҳокамага қўйишимиз, ҳамма нарсани ўз сайловчиларимиз билан келишиб олишимиз, кейин яна мажлисга тўпланишимиз тўғрисидаги фикрга қўшила олмайман... Биз сайловчилар орасида яшаймиз, ҳар куни улар билан мулоқотда бўлишимиз, уларнинг орзу-ўйлари, эҳтиёжларини билишимиз ва бу ерда масалаларни уларнинг номидан ҳал этишимиз, улар бизга ўз номларидан гапириш ва масалаларни ҳал этишни ишониб топширганликларини қатъият билан ва рўй-рост айтишимиз керак. Акс ҳолда биз қандай қилиб халқимизнинг ишонч билдирган вакиллари бўлишимиз мумкин?

Биз одамларимизнинг эҳтиёжларини, ҳар бир кишининг ўз таклифи борлигини биламиз. Бугун, ушбу сессияда биз ҳал этишга ҳали тайёр бўлмаган барча масалаларни ўртага қўймаслигимиз лозим. Режалаштирилган масалаларни ҳеч кечиктирмай, албатта ҳал этишимиз керак. Мен ўзимнинг сайловчилар олдидаги бурчимни ана шундан иборат деб биламан.

Шундан кейин депутатлар мазкур масалани муҳокама қилишни тўхтатдилар. Сессия тасдиқланган кун тартибига мувофиқ ўз ишини давом эттирди.

(ЎзТАГ).

СУРАТДА: қашқадарёлик депутатлардан бир гуруҳи. В. МОЛГАЧЕВ сурати.

БИЗНИНГ СУҲБАТ

● Ўн иккинчи чақириқ Ўзбекистон ССР Олий Советининг биринчи сессияси давом этмоқда. Сессиянинг биринчи кунида Ўзбекистон ССР Президенти лавозимини таъсис этиш ҳамда Ўзбекистон ССР Конституцияси (Асосий Қонуни)га ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш тўғрисидаги Ўзбекистон ССР қонуни лойиҳаси ҳақидаги масала кун тартибига қўйилди. Депутатлар Ўзбекистон ССРнинг биринчи Президентини сайладилар. Қуйида республика халқ депутатларининг шу ҳақдаги фикр-мулоҳазаларини эътиборингизга ҳавола этамиз.

ҲАЁТ ТАЛАБИ

Республика Олий Совети сессияси қарори билан ўлкамиз ҳаётида биринчи бор Ўзбекистон ССР Президенти лавозими таъсис этилганлиги ва республика Президенти сайланганлиги мени беҳад қувонтирди. Чунки қайта қуриш жараёни, унинг барча мураккабликлари ва қийинчиликлари, муаммолари шуни тақозо этяпти.

Туб иқтисодий ва сиёсий ислоҳотни амалга ошириш, қонунчилик ва ҳуқуқ-тартиботни мустаҳкамлаш соҳасида белгиланган тадбирларни амалга ошириш учун янада самаралироқ бошқарув воситаси кераклигини ҳаётнинг ўзи талаб этмоқда.

Шунинг учун республикамизда президентлик лавозими таъсис этилганлиги ва у сайланганлиги қайта қуриш сиёсатига мос, деб ҳисоблайман. Бу республикамиз келажаги учун, тўпланиб қолган муаммоларни изчиллик билан ҳал этиш учун муҳим аҳамиятга эга бўлишига аминман. Сессиянинг бориши ҳам менга маъқул бўлмоқда. Одамлар ҳар қачонгидан ҳам дадил, ўз фикр-мулоҳазаларини чўчимасдан рўй-рост баён қилмоқдалар. Барча масалаларга жиддий ёндошиляпти. Бу эса мазкур сессия ҳаётимизда катта ўзгаришлар ясайдиган бурилиш нуқталаридан бири бўлади деган умид уйғотади.

Р. НАСИМОВ,
І-Самарқанд «Облагрострой» тресті бошқарувчиси.

ХАЛҚ ИРОДАСИ

Бутун мамлакатимиз, шу жумладан, жумҳуриятимиз мураккаб даврни бошидан кечирмоқда. Ана шундай бир шароитда республикамизда президентлик лавозими таъсис этилиши, яъни ягона раҳбарлик лавозими вужудга келиши бугунги кун талабларига мос тушади. Президент Ўзбекистон халқларига садоқат билан хизмат қилишга, гражданлар ҳуқуқ ва эркинликларига кафолат беришга, ўз зиммасидаги юксак вазифаларни виждонан бажаришга ваъда берди.

Сессияда Президент якка ҳоким бўлиб қолмаслиги керак деган фикр ва мулоҳазалар ҳам бўлди.

Мен қурувчилар бригадириман. Республикамиз меҳнаткашлари ҳаётини яхшилаш масаласи кун тартибида турибди. Кўпгина соҳалар мутахассислари иш ҳақини ошириш, уларнинг маиший шароитини яхшилаш чора-тадбирлари кўриляпти. Лекин қурувчилар иш ҳақини ошириш ҳақида ҳали гап ҳам бўлгани йўқ. Мен шу масалани сессияда кўтармоқчиман.

Миллатим уйғур, жумҳуриятимизда 15 мингга яқин ана шу миллат вакиллари яшайди. Бироқ айримларининг маданий марказлари ташкил этилмаган. Бундан ташқари 159-Қўқон қишлоқ сайлов округи территориясида 51 минг аҳоли яшайди. Бу ерда кўпгина ишсизлар бор. Уларни иш билан таъминлаш учун қатор саноат корхоналари филиалларини ташкил этиш республика Компартиясининг сайловолди Ҳаракат дастурида айтилган. Лекин ҳали бу соҳада амалий ишга ўтилгани йўқ. Районимизга саксонинчи йилда газ борган бўлса-да, аҳолининг бор-йўғи икки фоизигина табиий газга эга. Колхозларга эса умуман газ боргани йўқ. Бу муаммоларни зудлик билан ҳал этиш даркор.

Э. ТЎЛАШОВ,
Пахтаобод районидаги 114-механизациялашган кўчма колонна ишчиси.

ТЎРАЧИЛИККА ҚАРШИ

Республикамизда турли миллат ва халқлар вакиллари яшайди. Бу эса улар ўртасидаги ўзаро ҳурмат ва дўстона алоқаларни сақлаб қолиш ва турли халқлар ўртасидаги ҳамкорлик алоқаларини кучайтиришни тақозо этади. Кўпгина муаммолар у идора билан бу идора ўртасида ҳал бўлмасдан қоляпти. Оддий Фарғона воқеасини олайлик. Шуни жойида ҳал қилса бўларди. Лекин бу масъулиятни бўйнига оладиган одам топилмади. Натижада Қувасойда бошланган кўнгилсизликлар бошқа районларда ҳам рўй берди. Республикада тинчлик ва осойишталикни, барқарорликни таъминлаш учун ҳам президентлик лавозимини таъсис этиш зарур эди.

Ҳозирги Президентимиз ҳам Йўлдош ота Охунбобоев йўлидан бориб, халқ ичида, оддий одамлар орасида кўпроқ бўлишини орзу қиламан.

Ҳамон планлаштиришда буйруқбозлик ҳоллари бор. Бунга чек қўйиш керак. Халқ фикрига таяниш даркор. Ҳар бир хўжалик ўз шарт-шароитини ҳисобга олган ҳолда, планни ўзи белгиласа мақсадга мувофиқ бўлур эди. Қишлоқ жойларда лойиҳалаш институтларининг ҳам филиалларини очишни таклиф қилар эдим. Чунки, бу нарса маҳаллий аҳамиятга эга бўлган кўпгина масалаларни ҳал этишга имкон берган бўлур эди.

Э. МАДУМАРОВ,
Охунбобоев районидаги Ленин номли колхоз правлениеси раиси.

РЕСПУБЛИКА ИҚТИСОДИЙ ҚУДРАТИНИ МУСТАҲКАМЛАЙЛИК

22 март куни Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг Республикани ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш масалалари комиссиясининг навбатдаги мажлиси ўтказилди. Мажлисни комиссия раиси, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг секретари Р. А. Попов бошқарди.

Комиссия Ўзбекистон ССР Давлат план комитетининг республикада Ўзбекистон ССРнинг иқтисодий мустақилликка эришиш концепциясини шакллантириш юзасидан амалга ошираётган ишлари тўғрисидаги ахборотини тинглади. Бунга республиканинг ердан фойдаланиш; ишлаб чиқариш қудрати билан яратилган минерал-хом ашё ва табиий ресурслардан фойдаланиш суверен ҳуқуқларини мустаҳкамлаш; мулкчилик барча шаклларини бир текисда ривожлантириш; план-бозор механизмини жорий этиш; ижтимоий ишлаб чиқариш структурасини қайта қуриш; нарх белгилаш ва солиқ сиёсатини такомиллаштириш асос қилиб олинди.

Кенг фикрлашув бўлиб ўтди. Сўзга чиққан кишилар концепция қоидалари экономикада, ижтимоий соҳада вужудга келган реал вазиятни инобатга олиб ишлаб чиқилган ва республика барча аҳолиси манфаатларига мос бўлиб тушади, деб таъкидладилар. Бунда барча иттифоқдош республикалар билан мамлакат ягона халқ хўжалиги комплекси таркибида, янгиланган федерация шароитида ўзаро фойдали иқтисодий муносабатлар қарор топтирилиши таъминланади. Белгиланган чора-тадбирларнинг амалга оширилиши республиканинг иқтисодий ва илмий-ишлаб чиқариш қувватини мустаҳкамлаш, ўзини ўзи бошқаришга ва ўзини ўзи пул билан таъминлашга ўтиш, экология вазиятини соғломлаштириш, халқ фаровонлигини оширишнинг моддий негизини яратиш имконини беради.

Комиссия аъзолари халқ хўжалиги структурасини, бошқарув шакллари ва усулларини тегишли шароит вужудга келишига қараб, босқичма-босқич тубдан қайта тузиш мақсадга мувофиқ эканлигига эътиборни қаратдилар.

Хўжалик юритишнинг план-бозор усулига ўтиш чоғида меҳнаткашларни ижтимоий жиҳатдан ҳимоя қилишнинг самарали тадбирларини ишлаб чиқиш, аҳолининг кам таъминланган қатламларига моддий ёрдамни кенгайтириш ҳам зарур. Республиканинг иқтисодий мустақиллигига эришиш концепциясининг асосий принципларини Ўзбекистон ССР Олий Совети сессиясида кўриб чиқишга тақдим этиш тавсия қилинди.

«Иш билан таъминлаш» деган давлат республика программаси қандай ишлаб чиқилаётгани ва унинг амалга оширилишига доир чора-тадбирлар тўғрисидаги масала кўриб чиқилди. Меҳнатга яроқли аҳолининг иш билан тўла ва самарали таъминланиши республиканинг энг ўткир ижтимоий-иқтисодий муаммоларидан бири эканлиги таъкидлаб ўтилди. Бу муаммонинг ҳал этилиши жуда катта сиёсий аҳамиятга эгадир. Аҳолини иш билан таъминлашда ва меҳнат ресурсларидан фойдаланишда вужудга келган номутаносибликни бартараф этишга қаратилган туб чора-тадбирлар зарур.

Партия, совет ва хўжалик органлари аҳолининг иш билан банд бўлишини ҳисобга олиш ва уни ташкил этишни такомиллаштириш, областлар, шаҳарлар ва аҳоли пунктларида ишлаб чиқариш кучларини ривожлантириш ҳамда жойлаштириш схемаларини тузиш борасида катта иш олиб бораётганликлари уқтириб ўтилди. Кўп вариантли ёндашувлар негизида республикада иш билан таъминлашни бошқариш дастури ишлаб чиқилди. Шаҳарлар ва районларда тегишли хизматлар ташкил этилмоқда. Халқ депутатлари барча посёлка ва қишлоқ Советлари таркибида инспектор лавозими жорий этилди. Аҳолининг иш билан таъминланишини ҳисобга олиш ва уюштириш унинг асосий вазифасидир. Шунга мувофиқ маҳалла комитетлари ва уй-жойлардан фойдаланиш ташкилотлари секретарларининг вазифалари ҳам кенгайтирилди. Март ойининг бошидан ҳамма жойда меҳнатга яроқли, лекин ишламаётган аҳоли бир йўла шахсан ҳисобга олинмоқда.

Программани ишлаб чиқиш ва иш билан банд бўлмаган аҳолини шахсан ҳисобга олиш чоғида ташкилий нуқсонларга йўл қўйилаётганига, белгиланган муддатлар чўзиб юборилаётганига эътибор қаратилди. Айрим халқ депутатлари маҳаллий Советлари ижроия комитетлари тегишли қарорлар қабул қилишда, аниқ ишларни ташкил этишда кечикиб қолмоқдалар. Тузилган мувофиқлаштириш кенгашлари ижрочилар ўртасида аниқ-пухта ҳамжиҳатликни таъминламаяптилар. Ишга жойлаштириш хизматлари ва инспекторларнинг бўш ўринлари йўл қўйиб бўлмайдиган даражада секинлик билан тўлдирилмоқда.

Қорақалпоғистон АССР Министрлар Советининг, Самарқанд область ва Тошкент шаҳар ижроия комитетларининг раҳбар коммунистларига, партия комитетларининг масъул ходимларига иш билан банд бўлмаган аҳолини шахсан ҳисобга олишга, «Иш билан таъминлаш» территориал программасини тузишга доир ташкилий ишлардаги камчиликлар кўрсатиб ўтилди.

Программаларни ишлаб чиқишга партия фаолларини, меҳнат коллективларини, жамоат ташкилотлари ва ёшлар ташкилотларини кенг жалб этиш таклиф қилинди. Аҳоли ўртасида тушунтириш ишлари фаол олиб борилсин, меҳнаткашларга партия ва совет органларининг иш билан банд бўлмаган меҳнатга яроқли аҳолини ижтимоий фойдали меҳнатга жалб этиш борасида кўраётган чора-тадбирлари тўғрисида ахборот берилсин.

Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг 1990 йил 27 февралдаги «1991-1995 йилларда Ўзбекистон ССРда бинокорлик материаллари ва уйсозлик ускуналарини ишлаб чиқаришни ривожлантириш программаси тўғрисида»ги 114-қарори қандай амалга оширилаётганлигига доир масалалар муҳокама қилинди. Ўзбекистон ССР Бинокорлик материаллари саноати министрлиги, Узагрострой ва Фарғона область ижроия комитети раҳбар коммунистларининг ҳукумат қарорларини қандай бажараётганлиги тўғрисидаги ҳисоботи тингланди.

Республика Бинокорлик материаллари саноати министрлиги, Узагрострой ва Фарғона область ижроия комитети белгиланган топшириқларни амалда рўёбга чиқаришга доир ишларни ҳали яхши йўлга қўймаганликлари тўғрисида танқидий мулоҳазалар билдирилди. Бинокорлик саноати объектлари қуриш учун ер участкаларини ажратиб бериш масалалари сусткашлик билан ҳал этилмоқда, қурилаётган ва реконструкция қилинаётган заводлар ҳамда цехларнинг лойиҳа-смета ҳужжатларини ишлаб чиқиш, уларни асбоб-ускуналар билан бутлаш муддатлари чўзиб юборилмоқда. Бинокорлик комплексига қарашли база объектларини барпо этишда сезиларли силжишга эришилгани йўқ.

Комиссия область ижроия комитетларига, министрликларга, идораларга, қурилиш ташкилотларига ижроия комитетларининг мажлисларида, коллегияларда, меҳнат коллективларининг йиғилишларида ҳукумат қарори қандай бажарилаётганини кўриб чиқиш ва уни амалга оширишга доир чора-тадбирларни ишлаб чиқишни тавсия этди.

Муҳокама қилинаётган масалалар юзасидан тегишли қарорлар қабул қилинди.

Комиссия ишида республика Халқ назорати комитетининг раиси Б. Ф. Сатин, Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосари, республика Давлат план комитетининг раиси Ш. Р. Мирсаидов иштирок этдилар.

ЛИТВАДАГИ ВАЗИЯТГА ДОИР

ВИЛЬНЮС, 25 март. (ТАСС мухбири). Шу якшанба куни Литва пойтахтидаги вазият об-ҳавога монанд осойишта бўлди — об-ҳаво эса унча иссиқ бўлмаса ҳам, айни баҳор кунидек бўлди. Вильнюс аҳолиси шу куни оилалари билан маданият ва истироҳат боғларига чиқдилар, кўргазмаларга бордилар, кўчаларда сайр қилиб юрдилар. Шаҳар аҳли дам олди.

ТАСС мухбири **Қазис Усцила** Литва ички ишлар министрининг ўринбосари Вацловас Забараускасга учраб, республикадаги аҳвол ҳақида гапириб беришни илтимос қилди.

— Якшанба куни пойтахтда ҳам, бутун республикада ҳам осойишталик ва тинчлик ҳукм сурганини ишонч билан айта оламан, — деди у. — Ҳаммаси аввалги кунларга ўхшаш бўлди. Баъзи бир хил жиноятлар қайд этилди. Йўлдаги транспорт ҳодисалари ва бошқа ҳодисалар рўй берди. Бироқ, умуман вазият барқарор бўлди, у бир ёки икки ой аввалгига нисбатан асло ёмонлашгани йўқ. Министр ўринбосарининг фикрича баъзи оммавий ахборот воситалари республикадаги вазиятни тарафкашлик билан бир ёқлама ёритмоқдалар, баъзи фактларни умуман вазиятнинг ифодаси қилиб кўрсатмоқдалар. Бундан бошқа хабарни ўқимайдиган газетхонлар ва тингловчилар, деди В. Забараускас, мана шундай материаллар асосида энди Литвада оз бўлмаса қиёмат-қойим бўлибдида, деб ўйлашлари мумкин. Бу эса вужудга келган мураккаб вазиятни бартараф этиш ишига сира хизмат қилмайди.

КЎКЛАМ НАФАСИ

ХОВОС

Мичурин номли совхозга қарашли «Боғбон» ишлаб чиқариш кооперативи миришкорлари жорий йилда эл дастурхонига ҳар қачонгидан кўпроқ мева ҳадя этишмоқчи. Шу ниятда мавжуд боғлардаги мевали дарахтларга шакл бериш, қатор ораларини озиқлантириб юмшатиш қизғин бормоқда. Айни пайтда янги боғлар ва токзорлар барпо этиш диққат марказида. Шу кунгача 20 гектар майдонга ток қаламчаси ўтқазилди. Бунда айниқса О. Ширинбоев, Т. Йўлдошев, М. Раҳмонов каби соҳибкорлар бошқаларга намуна бўлмоқдалар.

А. Норқулов.

ЖАЛОЛҚУДУҚ

Ленин номли колхознинг Аҳмадали Юсупов бошлиқ бригадасига қарашли ерлар адирда жойлашган. Шунга қарамасдан, меҳнат аҳли ҳар йили мўл пахта етиштирмоқда. Уларнинг бу йилги аҳди янада баланд. Ҳар гектар майдондан 23,5 центнердан оқ олтин олинади. Қабул пунктига 188 тонна юқори нав хом ашё топширилади. Шу ниятда ҳозир чигит экишга мустаҳкам тамал қўйилаяпти. Қисқа муддат ичида ариқ-зовурлар тозаланиб, тартибга келтирилди. Маҳаллий ўғит жамғариш авжида. Бу юмушларда Жумабой Турдиев, Абдумалик Азимов, Акбаржон Мусаев каби колхозчилар байроқдорлик қилмоқдалар.

А. Абдураҳимов.

ЎЗБЕКИСТОН

Ғафур Ғулом номли колхознинг Абдусаттор Раҳимов бошлиқ бригадаси деҳқонлари жорий йилда 76 гектар майдоннинг ҳар гектаридан 40 центнердан оқ олтин етиштиришга астойдил бел боғлашган. Улар сўз ва ёш бирлигини таъминлаш мақсадида бўлғуси ҳосилга пухта замин яратмоқдалар. Техника воситалари тайёрлов чизиғига аллақачон келтириб қўйилган. Сув шохобчаларини тозалаш, далага гўнг чиқариш, ер текислаш юмушлари жадал олиб борилмоқда. Мусобақада Етмишбой Йўлдошев, Қўрғонбой Ойбобоев каби ишчилар пешқадамлик қилишаяпти.

Далада ишлаётганлар учун қулай шароит яратилган. Ҳар куни иссиқ овқат тайёрланмоқда. Газета ва журналларнинг янги сонлари мунтазам келтирилаяпти. Ғолиблар ҳам моддий, ҳам маънавий рағбатлантирилаётир. Бу тадбирлар суръатга суръат қўшаяпти.

Р. Ҳамидов.

ҚАЙТА ҚУРИШ ЧОРРАҲАЛАРИДА

ТЎРТ УСТУН

ЭЛЛИКҚАЛЪА РАЙОНИДАГИ «МОСКВА» СОВХОЗИДА ИЖТИМОИЙ-ИҚТИСОДИЙ ТАРАҚҚИЁТНИ ЖАДАЛЛАШТИРИШ ТАЖРИБАСИДАН

Бу хўжалик Элликқалъа қўриғининг қалдирғочи эди. Дастлабки йиллари кўлам кенг олинди: у пайтлар ер очиб, минг-минг тонналик оқ олтин хирмонларини уйганлар кўкларга кўтариларди-ю, бироқ ўша хирмонларнинг асл қийматини сўраб-суриштирувчилар, қадоқ қўлли пахтакорнинг тирикчилиги қандай кечаётгани билан қизиқувчилар топилмасди. Қарсакбозларга деҳқон қисматидан гап очиш удум эмасди. Мана оқибат: саксонинчи йилларнинг охирида совхоз давлатдан 6 миллион сўм қарздор бўлиб қолди. Деҳқон хонадонидан барака кетди.

Бу гапимиз ота-боболари яшаб ўтган обод қишлоқларини ташлаб, чўлга умрбод кўчиб келган асл қаҳрамонларга дашном эмас. Асло. Улар ўз сўзларининг устидан чиқишди: ер очишди, қақроқ чўлда ҳаёт барпо этишди. Хўжалик тушиб қолган аҳволга эса ноқобил, нособит раҳбарлар, ҳисоб-китобга эмас, дабдабаю сохта шуҳратга мойил етакчилар сабабчидирлар.

Қайта қуриш шабадалари эскича удумларни, алмисоқдан қолган иш тутумларини супуриб ташлади. Хўжалик ёш, дадил, шижоатни билимдонлик билан уйғунлаштира олувчи, янгича фикрловчи раҳбарлар билан мустаҳкамланди. Улар тараққиётнинг асл устунларини аниқлаб, шуларга таянишди. Қуйида ана шу жараён ва унинг дастлабки натижалари ҳақида ҳикоя қиламиз.

Биринчи устун — кадрлар. Сафарбой Реимов 1987 йилнинг августида совхоз директорлигига тасдиқланди. Бугун ўша қадамни эсласа, у кулимсирайди:

— «Совхозга директор бўлиб борасан», — дейишганда жиддий ўйланиб қолдим. Бунинг бош сабаби — асосий ишлар издан чиқиб кетганди. Айниқса, раҳбар кадрлар билан ишлаш. Очиғи — одамлар ишончини йўқотган ваъдабоз, сафсатага мойил ходимлар оз эмасди...

МАЪЛУМОТНОМАДАН: Сафарбой Реимов қишлоқ хўжалик техникумини битириб, совхозда агроном бўлиб ишлади. 1976 йили бош агрономликка тайинланди. 1981 йили Тошкент қишлоқ хўжалик институтининг сиртқи бўлимини тугатди. 1984—1986 йиллари совхоз партия комитетининг котиби, 1987 йили РАПОда бош агроном. 1987 йил августидан — «Москва» совхозининг директори.

Янги директор ишни барча бўғиндаги раҳбарларни саралашдан бошлади: одамларга ёқмаган, улар билан қовушиб ишлай олмаган ходимлар бевосита даланинг ўзига, асл ишига қайтарилди. Раҳбарлик ўринлари кескин қисқарди. Давр руҳини чуқур ҳис этувчи, энг муҳими — ҳисобдон кишилар қуйи меҳнат коллективларига етакчилик қила бошладилар. Қатъият билан кескин ҳаракат қилишга тўғри келди, албатта. Айтайлик, Усмон Мавлоновни бош зоотехникликка кўтаришаётганида шундай бўлди. У фермада подачи эди, икки даража «Шуҳрат» орденлари билан тақдирланганди. Чорвачиликнинг ипидан-игнасигача ўзлаштириб олган, лекин махсус маълумоти етишмасди. У бош зоотехник этиб тасдиқланганида кўплар ҳайрон бўлишгани шундан. У ишга жон-дили билан киришди. Кўп ўтмай махсус билими етишмаслигини англаб, ариза кўтариб келди: «Ўқиб олмасам бўлмайди». У ҳозир институтнинг учинчи курсида сиртдан таҳсил олаяпти.

Ўқитувчи Реимбой Рўзимов илгари қишлоқ Совети ижроия комитети раиси ҳам бўлиб ишлаганди. Янги директорга уни маданият ишлари бўйича ўринбосар қилиб тайинлашни тавсия этишди. Сафарбой у киши билан суҳбатлашиб ўтириб, чорвага чин дилдан қизиқишини пайқади:

— Фермани кўтаришга ёрдам берсангиз, — деб таклиф қилди. — Сизни мудир этиб тайинлаймиз.

Рўзимов рози бўлди. Мавлонов билан бирга чорвачиликни бошқаришга киришди. Улар ишни фермадаги одамларни тенг ярмига қисқартиришдан бошлашди. Тўла хўжалик ҳисоби жорий этилди. Энди ўз меҳнатининг пировард натижасидан ҳамма манфаатдор. Чорвадорлар руҳида, ишга муносабатида кескин ўзгариш рўй берди.

Қалови топилса, қор ҳам ёнаркан. Чорва кадрлари орасидаги шу икки ўзгаришнинг натижаси бугун кўзга ташланиб турибди. Ўтган икки йил ичида ҳар юз сигирдан бузоқ олиш йигирмата кўпайди. Давлатга гўшт сотиш 14,2, сут — 54 тонна, тухум — 30 минг дона ошди. Ҳозир ҳар сигирдан илгаригига қараганда 809 килограмм кўп сут соғиб олинаётир.

— Ферма мудиримиз ҳам ўз малакасини тинмай ошириб бораётир, — дейди директор. — Ҳозир қишлоқ хўжалик техникумининг учинчи курсида ўқияпти.

Совхоз ташкил этилган пайтларда ижтимоий-маданий соҳалар эътибордан четда қолганди. Кейинчалик бирмунча жонлангандек кўринган қурилиш ҳам палапартиш олиб бориларди. Бу ишларда билимдон мутахассиснинг ўрни унчалик сезилмасди.

Эндиликда томорқа ажратиш кенг тус олди. Қишлоқлар кенгайиб, уларда янгиянги ишлаб чиқарувчи қувватлар барпо этишга эҳтиёж кучайди. Бу ҳол қурилишларни илмий асосда, узоққа мўлжалланган режа бўйича олиб бориш масаласини кескин қилиб қўйди. Илгари механизациялашга кўчма колонна бошлиғи бўлиб ишлаган Турдибой Ералиев бош инженерликка таклиф қилинди.

Ералиев совхоз қишлоқларида қурилишни тартибга солиб, бош планнинг роли ва салмоғини оширди. «Кўчманчи» бинокорлар хизматидан воз кечилди. Ҳамма ишлар давлат қурилиш ташкилотлари билан шартнома асосида ёки ўз кучлари билан олиб бориладиган бўлди. Лойиҳа-смета ҳужжатлари вақтида тайёрланиши, сифат даражаси яхшиланиши устидан буюртмачи назорати кучайтирилди. Бора-бора қурилиш мароми кўтарилиб, ортиқча сарф-харажатларга чек қўйилди.

— Шу кунларда 140 ўринли боғча, 3 миллион дона шартли банка консерва тайёрлаш қувватига эга завод қурилишини бошлаб юбордик, — дейди бош инженер.

МАЪЛУМОТНОМАДАН: Икки йил ичида 400 ўринли мактаб, 300 ўринли клуб, ёзги кинотеатр, иккита фельдшерлик - акушерлик пункти, ҳаммом, магазин фойдаланишга топширилди. Икки миллион дона пишиқ ғишт ишлаб чиқариш қувватига эга завод қурилди. Шоли тозаловчи, оҳак куйдирувчи цехлар ишга туширилди.

«Москва» совхозида ишнинг қаловини топган кадрларни қадрлашади. Бу ҳақда гап очилса, директор яйраб-яшнаб кетади. Ҳар бир ходимнинг ишчанлик, билимдонлик фазилатлари ҳақида соатлаб гапириши мумкин. Улар бугун хўжаликда кўпайиб қолишди. Аввал РАПОда бош мутахассис бўлган Шарифбой Олимовни бош бухгалтерликка таклиф қилиб янглишишмади. У ҳисоб-китоб, кирим-чиқимни тартибли ташкил этди. «Тийинлаб йиғиб, энди миллионлаб сарфлаяпти», — кулиб қўйди суҳбат орасида директор. Бу ҳазилнинг маъноси чуқур. Илгари даромаддан барака кўтарилган, қарз кўп эди. Ўтган йили хўжалик 4 миллион сўмдан ортиқ даромад жамғариб, қўшимча ҳақ тариқасида ишчи-хизматчиларга бир миллион сўм тарқатди.

Бўлим бошқарувчилари, бригадирлар ҳам саралаб олинди. Шуни айтиш кифояки, совхоздаги ўн тўрт бригаданинг бештасига олий, қолганларига ўрта махсус маълумотли мутахассислар етакчилик қилмоқдалар.

Аммо раҳбар кадрларни танлаш, уларни қайта қуриш руҳига ҳозиржавоб қилиб тарбиялаш борасида баъзи камчиликлар ҳам юз берди. Бу ҳақда гап очилса, директор яна ҳам жиддий тортади.

— Мана шу уч йилда иккинчи бош агроном билан ишлаяпмиз, — дейди у қуюқ тим қора қошларини чимириб. — Ҳозир Рустам Бобожонов — бош агроном. Ихтисоси бўйича агрохимик. Нукус университетини битирган. Тошкент қишлоқ хўжалик институтининг сиртқи бўлимини шу йил тугатади. Билими чуқур, тажрибаси бой.

Бошқа бир қусурни ҳам йўл-йўлакай тузатиб олдик. Бу ўринда бригадаларни ноўрин йириклаштирганимизни назарда тутаяпман. Энди яна бўлимларни тиклаб, бригадаларни кичиклаштирдик. Бошқарув бевосита одамларга, ерга, ишга яқинлашди, — Сафарбой бироз жим ўтирди-да, завқли кулимсиради. — Хулласи калом, устунни вақтида тўғрилаб олдик.

Иккинчи устун —ерларни мелиорациялаш. Янги ерлар зўр бериб ўзлаштирилган йиллари ишда бирёқламалик авж олганди. Катта-ю кичик ерга ер қўшганини тилга олиб кериларди-ю, қанча майдонни созлаганини айтолмасди. Аниқроғи, ерни созлаш, захини қочириш, шўрини ювиш сингари юмушлар хаёлга ҳам келмасди. Шу боис ёпиқ қувурлар сифатсиз ўрнатилар, чала-чулпа қолиб кетарди. Пахта майдонлари яхшилаб текисланмасди. Зовурларни тозалаш «унутиб» қўйиларди.

Шўр оқова сувлар бу зовурларда туриб қолади, туз юқорига уриб, экин майдонларини ишдан чиқаради. «Москва» совхозида ҳам аҳвол бундан яхши эмасди. Ҳосилдорлик 12—15 центнерга тушиб қолган бригадалар кўпайиб, катта-катта майдонлар ўта шўрланиб, яроқсиз ҳолга тушиб қолаётганди. Шу боис янги директор мелиоратив тадбирлар комплексини амалга оширишни ихтиёр этди. Бу ишларга тажрибали инженер-гидротехник Нурмамат Отажонов бош мутасадди қилиб тайинланди. Тегишли ҳужжатлар тайёрланиб, давлат капитал маблағлари ҳисобига бир миллион 700 минг сўмлик иш бажариш режалаштирилди. Айниқса, Жамолиддин Холмуродов бошқараётган бўлим экин майдонларини мелиорациялашга алоҳида эътибор бермоқда. Сабаби — ер ости суви яқин, шўрланиш даражаси юқори. Бундай ҳолатда мўлжалдаги ҳосилни олиш хомхаёллик. Эндиликда катта-кичик зовурлар тармоғи барпо этилмоқда.

Совхоз пахтакорлари ерларни яхшилаб текисламай туриб кўзланган ҳосилни ололмасликларини эндиликда яхши тушунишади. Паст-баланд майдонда экин сувга бир текис қонмайди, бир жойни зах босиб, шўр юзага тепиб, экин қуриса, бошқа ерда у сувсизликдан қақраб-қовжирайди, ҳосилини тўкиб юборади.

Пахта майдонларида қиш бўйи иш тўхтамаслиги шундан. Ерлар ғўзапоялардан тозаланиши билан мелиораторлар ишга киришишади. Бўстон сув хўжалиги қурилиш трестининг механизациялашган 2-кўчма колоннаси, «Қирққиз» кўчма колоннаси мелиораторлари, ер тузувчилари қўриқ баракасини ошириш учун вахтага туришади.

— Ерларни текислаш, коллекторларни тозалаш, янги зовурлар қазиш, ёпиқ қувурлар ўтказиш ҳосилдорликни кўтариш йўлини очаяпти, — деди директор райком котиби Аминбой Аллабергеновга қараб. Сўнг яна сўзида давом этди. — Мана, ёшулли, топшириқни ҳам бажардик.

Аллабергенов кулиб қўйди. У боядан бери суҳбатга қўшилмай, Сафарбойнинг мулоҳазаларини жимгина тинглаб келаётганди. Ҳозирги луқма сабаб бўлди-ю, райком котиби суҳбатга қўшилди:

— Элликқалъа, Қирққиз томонларда қўриқ очиб, янги-янги хўжаликларни ташкил этишни авж олдириб, чамаси, икки нарсани унутиб қўйган эканмиз. Биринчиси, одамлар кўнглида йиллар оша қатма-қат қотиб бораётган лоқайдлик, бефарқлик доғи бўлса, иккинчиси, янги ерларни босиб, тупроқ бетига баралла тепиб чиқаётган шўр доғлар. Ҳамма ишга янгича мезонлар билан қараш палласини бошлаб берган қайта қуриш кўзимизни очди.

Дарҳақиқат, «Москва» совхози тажрибаси ерларни асосли равишда текисламасдан, шўр, зах сувларни чиқариб ташламасдан туриб, ишда бурилиш ясаб бўлмаслигини амалда кўрсатди. Тупроқни соғломлаштириш ҳосилдорликни кўтараяпти. Ибодулла Рўзимов бошлиқ бригада ўтган йили 164 гектар пахта майдонидан 33,6 центнердан хирмон кўтарди. Қорақалпоғистон АССРда хизмат кўрсатган қишлоқ хўжалик ходими Қуронбой Собиров, шунингдек, Жуманиёз Аҳмедов бошлиқ бригадалар ҳам катта-катта майдонларда юқори ҳосил етиштирдилар. Айрим оилавий пудратчилар ҳосилдорликни 45 центнердан ҳам оширишди.

Дарҳақиқат, эъзозланган замин саховати чексиз.

МАЪЛУМОТНОМАДАН: Қорақалпоғистон шароитида суғорма ерларнинг ҳар гектари ҳисобига 45 погон метр зовур тўғри келиши керак. Мавжудлари бунинг учдан икки қисмини ташкил этади. Автоном республикада 22 минг 670 километр узунликдаги суғориш каналига 16 минг 940 километр зовур тўғри келади. Уларнинг аксариятини қамишқиёқ босиб, тўлиб қолган.

Учинчи устун — пудрат усули. Янги директор пахтачиликни оилавий пудратга ўтказишни ўз олдига мақсад қилиб қўйди. Иш унинг афзалликларини пахтакорларга тушунтиришдан бошланди. Пудратчи звено бошлиқлари, бригадирлар, бўлим бошқарувчилари меҳнатни ташкил этишнинг бу илғор усули, уни қўлланиш тартиблари билан обдон таништирилди. Бош бухгалтер Шарифбой Олимов билан бош экономист Отахон Салоев ҳамма ҳисоб-китоб ишларини бажариб, оила пудратига ўтиб меҳнат қилишнинг афзалликларини ҳар бир звено бошлиғига тушунтиришди.

— Совхозимиз шароити бу усулга тўла ўтишни тақозо этарди, — Сафарбой ўша кезларни алоҳида бир жўшқинлик билан эслайди. — Тўғри, қарашлар, нуқтаи назарлардаги эски, қотиб қолган мезонларни бузиш осон бўлмади. Ҳадик, чўчиш ҳали кучли эди. Лекин янгилик устун чиқди: ер асосий меҳнаткаш қўлига ўтди. Бу ҳосил миқдори ва сифатини ошириш йўлини очди.

Янги усул бутун бир хўжаликни депсиниш ҳолатидан олиб чиқди. Бугун совхозда меҳнат қадр топди, турмуш чин маънода ўзгара бошлади.

Пудрат усули кенг жорий этилган 1987 йилдан бошлаб ҳосилдорлик 16,56 центнердан 26,26 центнерга кўтарилди. Ялпи ҳосил 1200 тонна кўпайди. Парваришни, теримни тўғри ташкил этиш хом ашё сифати яхшиланишига олиб келди. Ўтган йили жами ҳосилнинг 70 фоизи биринчи ва иккинчи сортларга топширилди. Бу хўжаликнинг даромадини деярли икки баравар кўпайтирди.

Гоҳида оилавий пудрат техникани даладан суриб чиқаради, деган гап-сўзларни эшитиб қоласан киши. «Москва» тажрибаси бунинг аксини кўрсатаяпти. Тўғри, совхозда, айтайлик, терим машиналари сонини кўпайтиришмади, ҳатто биттага камайтиришди. Аммо 1989 йили 3049 тонна пахта зангори кемалар билан терилди. Бу 1987 йилдагидан деярли уч баравар кўп. Ялпи ҳосилнинг 84,2 фоизини бункер пахтаси ташкил этди. Терим машиналари унумли ишлатилиши бунинг асосий омили бўлди. Ҳар бир агрегат билан терилган пахта салмоғи уч мавсумда 45,2 тоннадан 133 тоннага етди.

Пахтачиликда, бошқа ишларда машина-механизмлардан унумли фойдаланиш натижасида хўжаликда бошқа бир манзара кўзга ташлана бошлади. Бу жиҳат чўл шароитида айниқса ибратли. Айтайлик, 1987 йили хўжаликнинг барча тармоқларида 1255 киши меҳнат қилганди. Бу рақам 1988 йили 922 кишига, 1989 йили эса 738 кишига тушиб қолди.

— Пудрат усулига ўтганлигимиз бунинг асосий сабабидир, — дейди Сафарбой. — Бинобарин, биз меҳнатни ташкил этишни яна ҳам такомиллаштириб, чорвадорлар, пахтакорлар, бошқа касб эгалари малакасини ошира бориб, бу соҳадаги ўзгаришларга изчиллик, мукимлик бағишлайверамиз.

Тўртинчи устун — меҳнатни кооперациялаш. Ҳа, совхозда меҳнатни ташкил этиш такомиллашиб бормоқда. Бу йўлда гоҳи пайтлари фавқулодда қадамлар қўйишга тўғри келяпти. Ўша қадамлардан гап очилса, Сафарбой Реимовда алоҳида жонланиш юз беради. У берилиб, завқ-шавқ билан сўзлайди, ўз ёрдамчиларининг фазилатларига алоҳида тўхталади. Унинг сўзларини тинглаб ўтириб, бошқалардаги ақл-идрокни илғаб, ташаббусни қанотлантира олиш раҳбар учун алоҳида фазилат эканлиги хусусида ўйлаб кетдик.

Янги директор шундай журъатли, омилкор раҳбар бўлиб чиқди. Бош иқтисодчи Отахон Салоев иш бошлаган дастлабки пайтлари бир таклиф билан кирди:

— Транспорт машиналарини тенг ярмига камайтирсак, — деди у.

Бу таклиф ҳар турли ғояларга ишқибоз ёш директорни ҳам шоshiриб қўйди.

— Ҳа, ҳа, тўғри эшитдингиз, — деди Отахон Салоев. — Мана қаранг: совхозимизда ҳозир 40 та машина бор. Ҳисоблаб чиқдим, ҳамма юмушларни шунинг ярмиси ҳам эпларкан.

— Қолган ярмини нима қиламиз? —бош иқтисодчининг фикри энди директорни ҳам қизиқтириб қўйганди. — Ортиқча машиналарни бошқа ташкилотларга сотиб юборамизми?

— Бўлмасам-чи?

Ҳеч иккиланмай шундай қилишди. Автотранспорт хизмати тўла хўжалик ҳисобига ўтди. Машиналарнинг камайиши хўжалик ишларининг бажарилишига ҳеч қандай таъсир кўрсатмади. Йўқ, таъсир кўрсатди: транспортчиларнинг иш мароми тиғизлашди, ишлар аниқ муддатда бажариладиган бўлди, иш ҳақи ҳам хийла кўпайди.

Совхоз таркибида сут тайёрлашга ихтисослашган кооператив тузилди. Унинг раиси Бахтиёр Бердиевга дастлаб 17 минг сўм қарз берилди, 6 гектар ер ажратилди. Чорвадор 15 бош сигир сотиб олиб, ўз фермасига асос солди. Серқаймоқ сут соғиб олиб, литрини 40 тийиндан сота бошлади. Ой сайин 1.155—1.200 сўм даромад жамғарадиган бўлди. Олинган қарзини бир ярим йилда қайтариш ниятида.

Совхоз чорвачилик фермасида бир центнер сут олиш учун 44 сўм 32 тийин сарфланаяпти. Кооперативда эса 15 сўм 55 тийин арзон тушаяпти.

Эндиликда «Москва» совхозида пулли хизматнинг ҳамма турлари ижара пудратига ўтказилган.

— Хўш, бу усулни нега автомобиль гаражига жорий этмаймиз? — ўз-ўзидан сўрайди директор. — Трактор парки тўла ижарага ўтказилса-чи? Айтайлик, бош инженер ҳамма техника воситаларини созлаб, ёнилғисини қуйиб, тайёрлаб қўйса. Бригадир, ҳатто пудратчининг ўзи иш тури бўйича буюртма берса. Шунда ҳозиргидек тракторчи гулдурос солиб, кўча чангитиб юрганини кўрмайсиз. У анойи эмас, ғилдиракни бекорга айлантирмайди. Пудратчичи? Бригадир-чи? Тракторчи меҳнатининг асл ҳажмию сифатини кузатади. Енгил-елпи ишга ҳақ тўламай қўяди...

«Москва» совхозида жамоат чорвачилигини ҳам ижара пудратига ўтказишни режалаштиришяпти. Чунки, ҳозиргача маҳсулдорлик қанча кўтарилмасин, чорва фақат зиён келтираётир. Тупроқ донадорлигини ошириш, ер текислаш, қурилиш хизматларини ҳам секин-аста кооператив усулига ўтказишмоқчи.

— Ўшанда бугунги совхозимизда чуқур таркибий янгиланиш рўй беради, ички иқтисодий муносабатлар ўзгаради, — деди суҳбатимизга якун ясаб Сафарбой Реимов. — Совхоз давлат-кооператив хўжалигига айланади. Янги сифат босқичига кўтарувчи тўртинчи устун худди мана шу. Бугун қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришини жадал ривожлантиришнинг бошқа йўли йўқ.

Қишлоқни айланиб чиқиб, яқинда ишга тушган клуб олдидаги майдонда тўхтадик. Янги қурилган қатор уйлар, қишлоқ этагидан бошланувчи кенг далалар бу ердан яққол кўринади. Сафарбой узоқ-узоқларга маҳлиё бўлиб қараб турарди. Унинг мана шу жимгина туришида ҳам янгича бир куч мужассам эди. У янгиланиб, ўз имкониятларини тобора тўла намоён этиб бораётган бугунги ҳаётимизнинг туб-тубидан бўй чўзиб чиқаётган қудратли устунларга таяниб тургандай эди.

Ҳ. РАҲМОНОВ,
Ж. САЪДУЛЛАЕВ,
«Қишлоқ ҳақиқати»нинг мухбирлари.

СИНОВ

Иш усулимизда сезиларли ўзгаришлар бўлаётир. Аввалари кўкламги экиш бошланишига саноқли кунлар қолганда ҳам техника ремонтидан узил-кесил бўшамас эдик. Шунинг учун ишимизда узилишлар бўлиб турарди. Бу ортиқча сарф-харажатларни келтириб чиқарарди. Бир неча йилдан бери машина-механизмларни созлашни барвақт бошлаб, қисқа муддатда тугаллашга эришаяпмиз.

Январь ойининг бошида учта ремонтчилар бригадаси ташкил этилди. Уларга тўрт нафардан энг зарур касбдаги кишиларни бириктиб қўйдик. Созловчилар ишининг доимийлигини таъминладик, етарли шароитлар яратдик.

Лекин бу тадбирларга дастлаб бултур киришганимизни айтиш жоиз. Масалан, ўтган кўкламда чигит экиш тугалланиши билан сеялкалар марказий устахонага келтирилиб, ремонтдан чиқарилиб қўйилди. Ундан аввалроқ ҳайдов тракторлари созланган эди. Ғалла ўрим-йиғими тугаллангач, комбайнлар қарови бошланди. Ғўза парвариши тўхтатилгандан сўнг чопиқ тракторлари қўлга олинди. Йил охирида эса асосий эътибор транспорт тракторларига, кўсак узиш ва чувиш агрегатларига қаратилди. Натижада янги йилга қадар асосий ремонт ишлари тугалланди.

Ишнинг шундай усулда давом эттирилиши узвийликни таъминлади, ҳужумчиликка барҳам берди, шошма-шошарлик оқибатида юз берадиган нуқсонларни йўқотди. Муҳими — сифатнинг кескин яхшиланишига олиб келди. Техникадан фойдаланишда тартиб ва интизом йўлга қўйилди, иш коэффициенти сезиларли даражада ошди. Эҳтиёт қисмларни топишдаги танглик ҳам бирмунча енгиллашди.

Ҳар бир ишчида ўзига юклатилган масъулиятни ҳис этиш туйғуси кучайганлиги туфайли кўнгилсизликлар ҳам бўлмаётир. Ҳамма ўз ишини билиб бажармоқда. Слесарлардан Дадажон Отахонов, Абдунаби Мирзаев, механизаторлардан Низомжон Йўлдошев, Абдуғаффор Ашуров барчага намуна бўлишди. Улар деярли бехато ишладилар: ҳар бир юмуши сифат жиҳатидан юксак баҳоланди.

Кўкламги экиш бошланишига ҳам саноқли кунлар қолди. Бу мавсум айниқса техника эгаларидан ўта сезгирлик ва ҳушёрликни талаб этади. Сеялканинг бир соат ёмон ишлаши қанчалик хунук оқибатларга олиб келишини деҳқон аниқ тасаввур қилади. Чигитни тупроққа меъёридан чуқур ёки саёз экиш азоби ҳам унга маълум. Шунинг учун механизаторларнинг кўкламги экишга тайёргарлигини қайта-қайта синовдан ўтказаётирмиз.

Қишлоқ хўжалигида фойдаланадиган барча техника воситаларини кам-кўстсиз шайлаб қўйганмиз. 23 та ҳайдов, 58 та чопиқ трактори, 21 та сеялка, 29 та культиватор, тўртта ўғитлагич, 8 та юклагич, 8 та пуркагич, 27 та кўсак чувиш ва узиш машинаси, 52 та тележка, 3 та комбайн, 10 та ер текислагич, 52 та тишли борона тайёрлов чизиғида турибди. Фақат иш бошланишини кутаяпмиз.

Мавжуд техника воситалари ҳар қандай қишлоқ хўжалиги ишларини қулай фурсатларда бажариш қувватига эга. Бундан буёнги натижа уларни бошқарувчиларнинг билимига, маҳоратига, тажрибасига боғлиқ. Механизаторлар тайёргарлиги синовдан ўтказилди. Аввал уларнинг назарий ўқишини уюштирдик. Бунда барчанинг техника ҳақидаги билими имтиҳондан ўтказилди. Сўнгра суворийларнинг методик семинари ташкил этилди. Унда назарий билимлар амалда қўлланилди. Тайёрлиги суст механизаторлар учун алоҳида машғулотлар уюштирилди. Бунинг учун бизда имконият етарли. Марказий устахонамиз мутахассисларининг қирқ фоизи техникумларни битирган, иккитаси пахтачилик институтининг қишлоқ хўжалигини механизациялаш факультетини тамомлаган. Бундай куч билан ҳар қандай муаммони ҳал этиш мумкин.

Кўкламги экиш—ҳар бир механизатор ва мутахассис учун масъулиятли синов. Биз ана шу имтиҳондан яхши ўтишга тайёрмиз. Экиш даврида механизаторлар, ремонтчилар бригадаси учун ҳамма шарт-шароитларни яратиб берамиз. Шу мақсадда аниқ дастур ишлаб чиқдик. Чунки механизатор оиласидан, рўзғоридан кўнгли тўқ бўлса, ишдан кейин кўнгилли ҳордиқ чиқарсагина унумли ишлай олади. Уларни зарур озиқ-овқат билан таъминлаймиз, неъматларни имкони борича хонадонларга етказиб берамиз. Дала шийпонлари рисоладагидек жиҳозланади. Ишдан кейин эса маданий дам олиш йўлга қўйилади.

И. ИСРОИЛОВ,
Марҳамат районидаги Куйбишев номли колхознинг бош инженери.

МУРАББИЙ

Енгил шивалаб ёққан ёмғирдан сўнг борлиқ янада яшнаб, яшариб кетди. Нафис рангларини кўз-кўз қилиб кўкда камалак товланди. Қаердадир яқин ўртада канарейка хониш қилди, дов-дарахтларни юлқиб эсаётган сабо хушбўй ҳидни димоққа уфуради.

Саидаҳмад ота гўзал табиатга завқ-шавқ ила боқди. Файз, кўрку тароват тўла мана шу онлар унинг учун қанчалик азиз, ардоқли, унутилмасдир. Сабаби — ажойиб қалб соҳиби ўзининг саксонинчи баҳорини қаршиламоқда. Шу тобда бутун вужудини илиқ ҳислар чулғади. Янгиариқ маҳалла комитетининг раиси Ф. Комиловнинг кечагина «Уч авлод учрашуви»да айтган сўзларини эслади: «Иқтисод фанлари доктори, профессор Саидаҳмад Ғуломов ҳаёт йўли, фарзандларининг камоли билан ҳар қанча ғурурланса ярашади!».

Аммо орзусининг ушалиши осон бўлмади. Болалигидан не-не қийинчиликларга, тўсиқларга дуч келди. Оилада етти жон эди. Отаси Ғуломхонмаҳдум, волидаи меҳрибони Сорахон ая ўз даврининг саводли, илғор кишилари бўлганлар. Улар Саидаҳмадни билимли, меҳнатсевар, одамохун қилиб тарбиялашга ҳаракат қилдилар. Афсуски, ота-она ўз фарзандининг камолини кўролмай, оламдан кўз юмишди. Саидаҳмад ака Яҳёхон билан интернатда тарбияланди. Яхши одамлар кўп экан, ширин сўзларини, беминнат ёрдамларини аяшмади. Ойнинг ўн беши қоронғи бўлса, ўн беши ёруғ деганларидек, ташвишли кунлар ортда қолди.

Саидаҳмад Ғуломов 1930 йилда ўрта мактабни муваффақиятли тугаллаб, Ўрта Осиё план-иқтисод институтига ўқишга кирди. Ўша даврдаёқ билимга ташналиги, ташкилотчилиги билан ажралиб турарди. Шу боис талабалик давридаёқ ТошМИ, сўнгра қишлоқ хўжалиги ва юридик институтларида сиёсий иқтисод фанидан дарс бера бошлади. Бутун вужуди билан ишга берилди, қийинчиликлардан чўчимади, ирода, сабр-қаноат билан билимини мустаҳкамлаб борди.

1941 йил. Фашистлар Германияси Ватанимиз тупроғига хиёнаткорона бостириб кирганида Ўзбекистон ССР Госплани кадрлар бўлимининг бошлиғи коммунист Саидаҳмад Ғуломовга муҳим топшириқ берилди. Харьков шаҳридан Тошкентга кўчириб келинган каноп фабрикасини қисқа муддатда ишга туширишга сафарбар этилди. Вақт зиқ, арз-ҳолга ўрин йўқ. У масъулиятни чуқур ҳис қилди. Қишлоқма-қишлоқ юриб, 4 минг кишини зарбдор қурилишга жалб қилди. Бунёдкорлик ишлари кечаю кундуз давом этди. Фабрика беш ойда қуриб битказилди.

1942 йили ўтюрак йигит яна бир синовдан ўтди. Ўз ташаббуси билан Шаҳрисабзда махсус курс очиб, халқ хўжалиги учун ғоят муҳим бўлган 1.200 нафар бухгалтер кадрлар тайёрлади. Уруш совет халқининг тўла ва узил-кесил ғалабаси билан тугади. Саидаҳмад ака чала қолган илмий ишини давом эттирди. 1948 йил омадли келди. Плеханов номли Москва халқ хўжалиги институтида номзодлик диссертациясини ёқлади. Домла ўн йил мобайнида Тошкент халқ хўжалиги институтининг доценти сифатида фаолият юритди. Унинг бевосита ташаббуси билан янги кафедра иш бошлади.

Энди номи кўпчиликка таниш бўлиб қолган фан заҳматкаши камтарликни, ўзига ва бошқаларга нисбатан талабчанликни унутмади. 1975 йилда докторлик диссертациясини ёқлади.

Профессор Саидаҳмад Ғуломов қишлоққа лаёқатли иқтисодчи кадрлар тайёрлашга муносиб ҳисса қўшди. Мураббий раҳбарлигида уч киши фан доктори, 40 киши фан номзоди илмий даражасини олишди. У Бутуниттифоқ, республика конференцияларида иқтисод фани муаммоларига бағишланган долзарб мавзуларда докладлар қилди. Ҳозир у ўзи асос солган экономика таълимоти ва халқ хўжалиги тарихи кафедрасида профессор-маслаҳатчи. Саксонни қоралаган бўлса-да, ҳали бардам, бақувват. Қачон қараманг, муқаддас ташвишлар билан юради. Республика шаҳар ва қишлоқларида, маҳаллаларда тарғибот-ташвиқот ишларини олиб бормоқда.

Профессор Саидаҳмад Ғуломовнинг лаёқатли кадрлар тайёрлашдаги хизматлари партия ва давлатимиз томонидан муносиб тақдирланган.

Саидаҳмад ота барча муваффақиятлари учун умрдоши Мунавварxон Ғаниевадан ғоят миннатдор. У иши юришмаган оғир дамларда борига қаноат қилиб яшади. Ширин муомаласи, доно маслаҳатлари билан мушкулини осон қилди. Икки ўғил, бир қиз ўқимишли, ҳақиқий инсонлар бўлиб воя етишлари учун ўзини аямади. Не бахтки, фарзандлар отанинг йўлини давом эттирдилар. Катта ўғил — Саидаҳрор Ғуломов иқтисод фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг мухбир аъзоси, Ўзбекистон ССР халқ депутати.

Кенжа ўғил Саидасрор Ғуломов ҳам фан доктори, профессор, Ўзбекистон Ленин комсомоли мукофотининг лауреати. Қизлари Феруза эса фан номзоди, доцент.

Саидаҳмад ота бир нарсадан хурсанд: умр беиз, бесамар ўтмаяпти. Мустаҳкам имон билан яшади, фақат яхшилик уруғини сочди. Меҳнат уни кўпчиликка танитди, мартабасини баланд қилди.

М. ҒИЁСОВ.

Москва районидаги «Оқолтин» колхозида «Қишлоқ ҳақиқати» боғи барпо этилди

ҚУТЛУҒ НИЯТ

Шу серфайз, тароватли кунларда Авлиёчек, Қизил юлдуз, Чектўпи қишлоқлари аҳолисининг талаби қондирилди: «Москва» колхозининг йирик участкалари асосида янги коллектив хўжалик тузилди. Аҳолиси 2.100 киши, умумий ер майдони ҳозирча 900 гектар. Шундан 670 гектарида оқ олтин етиштирилади.

— Янги хўжалик коммунистлари, барча меҳнаткашлари олдида масъулиятли вазифа турибди, — дейди правление раиси Акбарали Тўлашов. — Яширмайман: шароит оғир. Савдо, медицина, маиший хизмат қониқарсиз аҳволда. Баъзи фарзандларимиз 10—11 километр йўл босиб, мактабга қатнашаяпти. Йиллар мобайнида моддий манфаатдорликнинг тайини бўлмади. Аммо пахтакорлар, боғбону чорвадорлар, зиёлилар қийинчиликлардан чўчимай, улуғ ниятни рўёбга чиқариш учун маҳкам бел боғладилар. Улар биринчи йилдаёқ омилкорлик, сабот-матонат кўрсатиб ишлаб, барча соҳани бирдек ривожлантириш, иқтисодиётни мустаҳкамлаш йўлида ибратли тадбирларни амалга оширишаяпти. Коммунист ва комсомоллар, халқ депутатлари шу масъулиятли имтиҳон дамларида ишнинг оғирини елкаларига олишган. Оммавий-сиёсий, ғоявий-тарбиявий ишларда уруш ва меҳнат ветеранлари, тажрибакорлар фаол иштирок этишмоқда.

Халқ ҳар қандай ишга қодир. Ҳатто ичимлик сув муаммо бўлган ерда пахтадан юқори ҳосил етиштиришга, жаннатмисол боғ-роғлар барпо этишга комил ишонч билан киришилди. 7 та пахтачилик бригадаси аъзолари илғор иш усулларини кенг жорий этишмоқчи. Баҳорги дала ишлари уюшқоқлик билан олиб борилаяпти.

— Йигирма йилдан буён сувчи бўлиб ишлайман,— дея суҳбатга аралашди Фозил Умаров, — оғир дамларда, муаммоларни ҳал этишда матбуот бизга мададкор бўлиб келди. Колхозда бошқа нашрлар қатори «Қишлоқ ҳақиқати»нинг ҳам муштарийлари жуда кўп. Унинг саҳифаларида эълон қилинаётган мутахассислар маслаҳати, пудрат ҳамда илғор тажрибалар, замондошлар хусусидаги мақолалар қўл келмоқда. Айни пайтда «Қишлоқ ҳақиқати»да бизни ўйлантираётган, тараққиётга тўсиқ бўлаётган камчиликлар, муаммолар хусусида колхозчилар чиқишлар қилишмоқда. Зеро, бугунги кунда ҳаётни матбуотсиз тасаввур этиш қийин.

Яқинда «Оқолтин» колхозининг қариялари хайрли ташаббус бошладилар. Журналистлар билан биргаликда «Қишлоқ ҳақиқати» боғини барпо этиш таклиф этилди. Ижодий коллектив хайрли ишни қувонч ва миннатдорчилик ила қўллаб-қувватлади. Тадбирни ўтказишга пухта тайёргарлик кўрилди. 22 гектар унумдор ер ажратилди. Донгдор хўжаликлардан сархил мевали кўчатлар келтирилди. Шу йилнинг 24 март тонготаридан бошлаб мажнунтоллар кўрку тароват бахш этган масканга нуроний отахонлар, ишлаб чиқаришда бой тажриба тўплаган хотин-қизлар, комсомол-ёшлар йиғилдилар. Қутлуғ ниятни амалга ошириш режаси пухта белгилаб олинди. Акром Кимсанов, Тожимирза Пўлатов, Юлдузхон Ўринова каби соҳибкорлар жонбозлик кўрсатдилар.

— Азизлар, — дея юзланди йиғилганларга энг ҳурматли отахонлардан бири Худоёрмирза Мўминов. — Ёдингиздами, бир вақтлар қишлоқларимиз ажойиб ўрикзорлари, тутзорлари билан оғизга тушганди. Пахта яккаҳокимлиги, қолаверса лоқайдлигимиз, келишувчанлигимиз туфайли улар йўқ бўлиб кетди. Охир-оқибат деҳқоннинг ўзи бозорга кўз тикиб қолди. Бугун яхши ишга қўл ураяпмиз. Ҳамжиҳатликда яратилажак боққа ўрик, жийда, нок, шафтоли, олма ва хурмонинг энг яхши навларидан экайлик. Заминимизни боғ-роғларга бур кайлик.

Тўқсон яшар Нурим бобо Деҳқонов оқ фотиҳа бериб, колхозчиларни ишга даъват этди. Тажрибали боғбонлар бошчилигида далага йўл олинди. Биринчи кўчатни ўтқазиш Улуғ Ватан уруши иштирокчиси Абдуллажон Усмоновга насиб этди. Бу бежиз эмас. Негаки, ҳурматли ветеран оловли йилларда мардлик, қаҳрамонлик кўрсатиб душманга қирон келтирди. Тенгсиз олишувларда фашистларнинг 8 танкини сафдан чиқарди. Кўксини жанговар орден ва медаллар безади. Ғалаба баҳори яқинлашган кезларда бир оёғидан айрилди. Тинч қурилиш даврида Абдуллажон ота ҳалол меҳнати билан колхоз шуҳратига шуҳрат қўшди. У ҳамқишлоқларининг фахри!

Радиоузелдан таралаётган дилрабо куй-қўшиқлар остида барча сидқидил тер тўкди. Ҳашарда 250 киши қатнашди. Биринчи куни 2 минг туп мевали ва манзарали дарахт кўчатлари ўтқазилди, катта ҳажмда ободончилик ишлари бажарилди. Бу ерга жами 8,5 минг туп кўчат жойлаштирилади.

Хурсандчилик кун Наврўз байрамининг тантаналарига уланиб кетди. Колхозчилар ўз кучларига яна бир бор ишонч ҳосил қилдилар.

Кечқурун правлениеда «Қишлоқ ҳақиқати» материаллари хусусида давра суҳбати ўтказилди. Ноз-неъмат бунёдкорлари ижодий коллектив олдига талаблар қўйдилар.

М. ШЕРМАТОВ, боғбон:

— Қишлоқ аҳолисига шахсий хўжаликларни кенгайтириш ва уй-жой қуриш учун ер, маблағ ажратилаяпти. Ўтган йилдан бошлаб пахта теримига қўшимча ҳақ тўланмоқда. Аммо деҳқон ташвишлари бошидан ошиб ётибди. Ижтимоий соҳа муаммолари, колхозчиларнинг қонуний ҳуқуқларини ҳимоя қилиш учун журналистлар қатъий курашмоқлари даркор. Танқидбозлик, ўтмишни кавлаштириш ҳамманинг жонига тегди. Ҳаётда ажойиб фазилатли кишилар жуда кўп. Умр бўйи тер тўкиб ишлаб, бирон мартаба матбуотда эътироф этилмаганлари қанчадан-қанча...

А. ТОЖИМИРЗАЕВ, колхоз партия ташкилотининг секретари:

— Одамларнинг инсоний ҳақ-ҳуқуқларига тажовуз мамлакат ва дунё жамоатчилиги кўз ўнгида халқимизнинг обрўсини тўкиш демакдир. Ўзбек халқи асрлар давомида барча миллат ва элат вакиллари билан ҳамкорликда яшади. Қолаверса, у ўзининг инсонпарварлиги, меҳнатсеварлиги, меҳмондўстлиги, холис ёрдамга доимо тайёрлиги билан эътибор қозонган. Бу ҳақда ўн иккинчи чақириқ Ўзбекистон ССР Олий Советининг биринчи сессиясида ҳам алоҳида гапирилди. Газета ижодий коллективи кўп миллатли кишилар ўртасидаги меҳр-оқибат, ёшлар тарбияси, қайта қуриш мевалари хусусида мунтазам мақола бериб борса, маъқул иш бўларди. Турмуш шароитлари ночор бўлиб турган бир пайтда ноинсофлик, давлат ва халқ мулкига хиёнат, чайқовчилик, жиноятчилик ва бошқа иллатларга қарши шафқатсиз курашиш даркор.

М. ҚАЮМОВ,
Б. АЛИМОВ,
А. ҚОРАБОЕВ,
«Қишлоқ ҳақиқати»нинг махсус мухбирлари.

* * *

СУРАТЛАРДА: 1. «Қишлоқ ҳақиқати»нинг Андижон области бўйича мухбири А. Қорабоев (чапдан), редакция бўлим мудири, партия ташкилотининг секретари М. Қаюмов ҳамда колхоз агрономи К. Солиев иш устида. 2. Уста соҳибкор А. Абдазов. 3. Ҳимматли ҳашарчилар дала томон йўл олишмоқда. 4. Ўқитувчилар Ю. Ўринова ва Г. Алимова.

САНЪАТ ОЛАМИДА

ИЖРОЧИЛАР КЎРИГИ

Бундан йигирма икки йил муқаддам хонанда ва созанда ижрочиларнинг республика кўрик-конкурси биринчи марта ўтказилган эди. Кейинчалик у ўз-ўзидан анъанага айланиб қолди. Зотан, маданий ҳаётимизда, ёш ижрочилар истеъдодига баҳо беришда унинг ўрни катта. Кўплаб навқирон ҳаваскорлар кўрик-конкурсда қатнашиб, ўз кучларига ишонгач, санъат ва маданият олий ўқув юртларига йўлланма олганликлари, ўқишни битириб, халқимизга ҳалол хизмат қилаётганликлари ана шундан далолат.

Мисол тариқасида шуни айтиш мумкинки, Наманган вилоятидан келган ёш созанда Қосимжон Юсупов ўзбек давлат консерваториясини муваффақиятли битириб, найчи бўлиб етишди, ҳозир санъат билим юртида ўқитувчилик қилаётир. Ёки Комилжон Шерматовни олайлик. У Орджоникидзе районидаги «Қибрай» совхозида истиқомат қилади. Қосимжон сингари у ҳам ўқишни яхши тугатиб, Ўзбекистон ССР Телевидение ва радиоэшиттириш давлат комитети ҳузуридаги ўзбек халқ чолғу асбоблари оркестрида чангчи-созанда бўлиб ишлаяпти. Қўқонлик Машрабжон Эрматов эса мақомчилар ансамблига қабул қилинди.

Маълумки, республика, Бутуниттифоқ ва халқаро кўрик-конкурслар ёшлар ижодига, уларнинг санъатга лаёқатига мезон бўлади, энг муносибларига эзгу ниятлари рўёбга чиқишида оқ йўл тилайди. Ўрта музика мактаби ва санъат билим юртлари талабаларининг ижрочилик маҳоратини чиғириқдан ўтказадиган ана шундай синов 22 март куни республикамизнинг беш шаҳрида бошланди. Улар 30 мартгача давом этади.

Дамли чолғу асбоблари сирларини ўрганаётган ёшлардан 53 нафари шаҳри азим Тошкентда беллашувни бошлади. Камон торли чолғу асбобларининг 25 ижрочиси ўз маҳоратини имтиҳондан ўтказиш учун Андижонга йўл олди. Чўлқуварлар пойтахти — Гулистон шаҳрида 25 пианиночи ижрочилик даражасига баҳс олмоқда. 20 га яқин яккахон хонанда Термизда ўз жарангдор овозини ҳакамлар назаридан ўтказаётир.

Шу кунларда кўҳна Бухоро ҳам санъат ихлосмандлари билан гавжум. 80 га яқин ёш истеъдод эгаси ўзбек халқ чолғу асбобларида классик куйларимизни, рус ва Ғарбий Европа композиторларининг асарларини, ўзбек бастакорларининг дурдоналарини моҳирона ижро этиш борасида баҳслашмоқда.

Кўрик-конкурс қатнашчиларининг маҳоратига Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган санъат арбоби, профессор А. Одилов, республикада хизмат кўрсатган артистлар М. Ризаева, Р. Сафаров, Тошкент давлат консерваториясининг катта ўқитувчилари Т. Қурбонов, А. Лутфуллаев, ёшлар ва студентларнинг Жаҳон фестивали лауреати А. Бобохонов сингари устозлардан иборат ҳакамлар қаттиққўллик билан баҳо бермоқдалар.

Республикамизнинг барча областларидан тўпланган 200 нафарга яқин созанда ва хонанда орасида энг истеъдодлилари ғолиб бўлишлари турган гап. Уларга ижодий муваффақиятлар тилаймиз.

Н. ОРИФЖОНОВ.

Китоб жавонингизга

БЕБАҲО БОЙЛИК

Биз яшаган Ер Қуёш системасида оби ҳаётга эга бўлган яккаю ягона сайёрадир. Афсуски, ўзимиз ичадиган, экинзорларимизга жон киритадиган сувни муҳофаза қилишга эриша олмаяпмиз. Дарёларимиз, сойлар, кўллар ва ариқларимиз йилдан-йилга ифлосланмоқда. Инсон фаолияти кенгайган, фан-техника тараққиёти авж олган сари муқаддас ва мўъжиза саналган, кўзга тўтиё қилса арзигулик сув яроқсиз ҳолга келиб қолди. Негаки, тараққиётнинг ҳам нишон каби иккинчи томони бор. Бу қадим замонлардан буён таъкидлаб келинган ҳақиқат. Бир юнон шоири эрамиздан 500 йил муқаддам бу ҳақда шундай деганди: «Лойқалар булоқнинг тиниқ сувларини ифлослантиради». Бу фикр бошқа бир иборада янада ёрқин ифода этилган: «Қудуққа тупурма, сувини ичишингга тўғри келади». Афсуски, ҳамма ҳам ана шундай сермазмун ибора ва нақлларга риоя қилмайди .«Сиёсий иқтисод отаси» Адам Смит ҳайрон бўлиб, бундай деганди: «Ниҳоятда зарур, усиз яшаш мумкин бўлмаган оби ҳаёт наҳотки олмосдан ҳам паст қўйилса? Ҳеч қандай наф бермайдиган олмос эса шу қадар юксак баҳоланса?».

Техник маҳорат ва чаққон нодонлик аянчли оқибатларни келтириб чиқарди. Буни баъзан тақдирнинг пешонага ёзилган ҳукми ҳам деймиз. Устига устак кимё бошга бало бўлди. Шу тариқа табиатни офатларга гирифтор қилдик. Атоқли ёзувчи Валентин Распутин куюниб: «Сувларимиз — бизнинг гуноҳларимиз», деб бежиз айтгани йўқ.

Э. И. Чембарисов ва Б. А. Баҳриддиновнинг «Ўқитувчи» нашриёти босиб чиқарган «Ўрта Осиёнинг дарё ва зовур сувлари гидрохимияси» деган китоби айни шу муҳим —оби ҳаётни муҳофаза қилиш масаласига бағишланган. Унда сувларимизнинг аянчли аҳволи, Орол фожиаси хусусида гап боради. Муаллифларнинг таъкидлашларича, нохуш бу ҳодиса келгусида нафақат Оролда, балки бошқа ерларда, масалан, Байкалда ҳам такрорланиши мумкин. Бу бўлажак фалокатлар олдидан қилинган ўзига хос «машқдир».

Ўрта Осиё минтақаси уммонлар ва баҳрлардан узоқда жойлашган бўлиб, оқмайдиган табиий ҳавза ҳисобланади. Орол денгизи бу ерда энг йирик сув ҳавзаси саналади. Афсуски, уни оби ҳаёт билан таъминлайдиган Амударё ва Сирдарё оқимлари мазкур денгизга етиб бормайдиган бўлди. Орол саҳни эса йилдан-йилга торайиб бормоқда. Эндиликда у икки қисмга ажралди. Улар ҳам қумлоқлар ўртасида қолиб, кичраймоқда.

Китоб муаллифларидан бири Э. И. Чембарисов 1973 йилда Оролга қуйилувчи дарёларнинг ўрта ва қуйи оқимларида сувнинг минераллашиш даражаси тобора ортиб бораётганлигига эътиборни қаратган эди (Чирчиқ, Қашқадарё, Зарафшон, Сирдарё, Сурхондарё ана шундай ҳавзалар жумласига киради). Шу муносабат билан муаллиф томонидан сув сифатини баҳолашнинг комплекс усули таклиф этилганди. Бунга кўра сувнинг суғориш учун яроқлилиги бир кўрсаткичга қараб эмас, балки шўрланган оби ҳаёт билан суғоришга таъсир кўрсатадиган барча омилларни ҳисобга олган ҳолда аниқланиши зарур эди.

Мазкур регионда юза сувлар ҳаётий муҳим роль ўйнайди. Шу боис китобда уларнинг хоссалари ва тавсифларини тасвирлашга алоҳида эътибор берилган. Муаллифлар Сирдарё ва Амударё ҳавзаларидаги сойлар ва зовурлар сувининг гидрологик, гидрокимёвий моҳиятини, уларнинг шўрланиш хусусиятларини тўғри изоҳлаганлар. Айни чоғда нисбатлаш, кўп ёқлама таназзулга учраш, кўринишли-галогеокимёвий маълумотлар олишнинг мавжуд барча усуллари баён этилган. Бу усуллар Э. И. Чембарисов томонидан профессор И. Н. Степанов билан ҳамкорликда таклиф қилинганди.

Дарёлар оқимининг умумий ҳажми Ўрта Осиё доирасида 127—129 куб километр. Улар орасида Қорақум каналини алоҳида таъкидлаш зарур. Амударё суви бу ҳавза орқали Туркманистонга оқади. Уни узунлиги ва сувни харажат қилиш ҳажмига қараб минтақадаги бошқа дарёларга қиёслайдилар.

Бундан бир неча йиллар муқаддам дарёлардан фақат тоза сув оқарди. Ҳозир эса суғориладиган зона минтақасида зовур сувлари шаклланмоқда. Улар миқдори унча кўп эмас. Масалан, биргина Ўзбекистонда бу сувларнинг умумий миқдори йилига 20 куб километрга яқин, Орол денгизи ҳавзасида эса 30—31 куб километрни ташкил этади. Уларнинг шўрланиш даражаси ниҳоятда юқори. Дарёлар сувининг минераллашиши ҳам муттасил ўсиб бормоқда. Масалан, бу кўрсаткич кейинги 50—60 йил мобайнида 2,2—6,8 ҳисса кўпайди.

Шундай экан, дарёлар сувининг суғориш таъсири остида шўрланиш даражасини, кимёвий таркибини ҳар томонлама ўрганиш лозим. Бундан мақсад уларнинг ўсишини тўхтатиб қолишгина эмас, балки минтақамиздаги оби ҳаётни олдинги табиий ҳолига қайтариш имкониятини вужудга келтиришдир. Муаллифлар бу ҳақда ўз фикрларини билдирганлар.

Саноат оқоваларини дарёларга оқизиш ҳам сув сифатининг ёмонлашувига сабаб бўлмоқда. Масалан, Ўзбекистонда оқова сувлар ҳажми 1982 йилда 1,6 куб километрни ташкил этди. Келгусида бу рақам янада кўпаяди. Табиатни чиқиндилар билан шу қадар ифлослантириб юбордикки, бунинг учун ҳеч ким жавобгар эмас.

Китобни ўқув қўлланмалари тоифасига ҳам киритиш керак. Шундай қилинса, тўғри бўлади. Негаки, фаннинг сувга боғлиқ бўлмаган бирорта соҳаси, бирорта касб-кор йўқ ва бўлиши ҳам мумкин эмас. Бу айни чоғда сув — ҳаёт эканини яна бир бор эслатишдир. Оролни қутқариш миллионлаб кишилар ҳаётини сақлаш, буюк дарё — Амуни қайта тиклаш, дастурхонларимизни тўкин-сочин қилиш демакдир. Китобни ўқиганингда хаёлингга беихтиёр ана шундай фикрлар келади.

В. ЗИМЕНКО.

Мушоҳада учун мавзу

АЁЛЛАР ТИЛАГИ

Ленин йўли районидаги «СССР 50 йиллиги» совхозининг 1-алмашлаб экиш участкасида кўп болали оналар, хотин-қизлар истиқомат қиладилар. Лекин уларнинг аксарияти иш билан таъминланмаган. Хўжалик чорвачиликка ихтисослашган. Шу боис далаларнинг деярли ҳаммасига беда экилган бўлиб, иш эркаклардан ортмайди. Участка ҳудудидаги 2-бўрдоқичилик ва чўчқачилик фермаларида ҳам шундай.

Хўш, ана шундай шароитда кўп болали оналар ва хотин-қизларни ишсизликдан қандай қутқариш мумкин? Бу муаммони участкада касаначилик ишини омилкорлик билан йўлга қўйиш орқали ҳал этиш керак. Зеро, бу ерлик онахонлар ва қизларнинг кўпчилиги шарқона миллий санъат ҳисобланган тикувчилик, тўқувчиликни мукаммал эгаллашган. Улар жемпер, пайпоқ, болалар учун турли хил иссиқ кийим-бошлар тўқишади. Шунингдек, тўн, кўрпа тикишади. Чеварлар сержило гиламлар тайёрлашади. Уларнинг моҳир қўлларида сайқал топган буюмлар халқимизнинг миллий дунёсини акс эттиради.

Келинг, яхшиси, аёллар қалб нидосига қулоқ тутайлик.

Бибихон ДАВЛАТОВА:

— Биз, оналар ҳам яхшироқ яшашга интиламиз. Фарзандларимизни бирон нарсага зориқтирмай ўстиришни орзу қиламиз. Бунинг учун эса оилада бир кишининг топгани етмайди.

Баъзан ойнаи жаҳонда Андижондаги касаначилик ҳақида кўрсатиб қолишади. Қишлоқ аёлларининг уйда ўтириб турли хил кийим-бош тикиб, гиламлар тўқишаётганини кўриб, уларга ҳавасимиз келади. Бизнинг қишлоқда ҳам ана шундай шароит яратилганда ўксиниб юрмасдик. Тайёр хом ашё бўлса, биз ҳам жемпер, болалар учун уст-бош, ҳаттоки чиройли гулдор гиламларгача тўқий оламиз. Бундай буюмлар саноат йўли билан тайёрланган маҳсулотлардан кўра сифатлироқ ва арзонроқдир.

Норой ЭРНИЕЗОВА:

— Қишлоғимизда чеварлар кўп. Кўпгина хонадонларда қадимий тўқув дастгоҳлари, асбоб-ускуналар сақланиб қолган. Бу эса миллий тўқиш санъатини йўлга қўйиш ва уни янада ривожлантиришда қўл келади. Энг асосийси —, хотин-қизларимизнинг касаначиликка иштиёқлари баланд.

Бибихон НОМОЗОВА:

— Магазин ва бозорларда тўн, дўппилар қиммат. Харидорларга манзур бўладиган чиройли, нафис ҳамда кўркамроқ жемперлар эса йўқ. Сабаби касаначилик ҳаракати кенг ривожланмаётганлигидир.

Уйда ишлашни истайдиган бундай чевар аёлларнинг дардларини кўплаб келтириш мумкин. Бироқ бу билан иш битмайди. Уй бекаларини ижтимоий фойдали меҳнатга жалб этиш, лаёқати ва қобилиятларидан фойдаланиш лозим. Уларга хом ашё тарқатилса ҳамда тайёр маҳсулотларни қабул қилиб олиш пунктлари ташкил этилса, мақсадга мувофиқ бўлар эди.

Т. ЭШКЕЛДИЕВ.

Билиб қўйган яхши

ОЛТИН ЎРНИГА... ЯСАМА

Қимматбаҳо металлардан саноатнинг кўпгина соҳаларида фойдаланилмоқда. Уларнинг ўрнига нимани ишлатиш мумкин!

Бу саволнинг берилиши табиий. Негаки, қимматли тошлар қазиб олинадиган жойлар битмас-туганмас эмас. Шу боис кўпгина олимлар саноат ишлаб чиқаришида уларни қандай металлар ва моддалар билан алмаштириш имкониятини ўрганаяптилар. Тадқиқотлар ясама (плазма) олтиннинг ўрнини босиши мумкинлигини кўрсатди.

Бу сўз фанда XX асрнинг 20-йилларида пайдо бўлганди. У юнон тилидан таржима қилинганда «ясалган», «безалган» деган маънони билдиради. Коинотдаги кўпгина моддалар ана шундай ҳолатдадир. Инсон ва фан плазма сирларини билишга, реакторларда мутлақо янги моддалар олишга ҳали қодир эмас.

Тиллодан қилинган юмшоқ ва ниҳоятда қимматли материал-ясама тишлар ҳаммага маълум. Ясама кимё технологияси бор нитратидан қаттиқликда олтиндан қолишмайдиган, баҳоси бор-йўғи 5—6 сўм турувчи ана шундай сарғиш рангдаги қоплама тайёрлашга қодир.

Мураккаб агрегатларнинг айрим қисмлари қимматбаҳо металлардан ясалади. Эндиликда янги технологияга мувофиқ уларни металл ва сополлар унидан тайёрланган қуйма алмаштириши мумкин.

Яқинда Японияда одатдаги табиий газдан совуқ юзада олмос қопламасини олиш технологияси ишлаб чиқилди.

Ясамалар битмас-туганмасдир. Агар олимлар уларнинг улкан имкониятларини ўрганишга янада яқинлашган бўлсалар, демак, яқин орада янги кашфиётларни кутиш мумкин.

СПОРТ АХБОРОТИ

ФУТБОЛ

Мамлакат биринчилигининг олий лигасида навбатдаги учрашувлар бўлиб ўтди. Мусобақа пешқадамларидан бири, ўтган йилги мусобақа ғолиблари — Москва спартакчилари ўз майдонларида Душанбенинг «Помир» коллективини қабул қилдилар. Матч тақдирини СССР терма командаси аъзоси моҳир ҳужумчи Сергей Родионов киритган ягона тўп ҳал этди. У ўн бир метрли белгидан жарима тўпини аъло бажариб, клубига қўш очко келтирди. Бу ғалабадан сўнг «Спартак» ҳисобидаги очколар олтитага етди.

Волгоградда маҳаллий «Ротор» коллективини 2:0 ҳисобида мағлубиятга учратган Одессанинг «Черноморец» командаси ҳам шунча очко тўплади.

Ўтган йили биринчи лигада ғолиб чиқиб, яна кучлилар сафига қайтган Москва армиячилари ҳам ўз ишқибозларини хушнуд этаяптилар. Улар бу турда Харьковда маҳаллий «Металлист» командаси билан учрашиб, 1:0 ҳисобида ғалаба қозондилар.

Шу куни олий лигада яна икки учрашув бўлиб ўтди. Улар натижаси билан танишинг: «Шахтёр» — «Арарат» — 1:0, «Динамо» (Минск) — «Динамо» (Москва) — 0:0.

ШАХМАТ

Даъвогарлар ўртасида ўтаётган финал матчида шундай вазият юзага келдики, собиқ жаҳон чемпиони Анатолий Карпов қолган тўрт учрашувдан бор-йўғи бир очко олса бас, баҳс ғолиби бўлади.

Саккизинчи партияни ҳам ютқазиб қўйган голландиялик гроссмейстер Ян Тимман матчда иккинчи бор танаффус олди. Ҳозирча собиқ жаҳон чемпиони Анатолий Карпов ўзаро баҳсда пешқадамликни қўлдан бермаяпти. У 5,5:2,5 ҳисобида олдинда бормоқда.

Кеча икки гроссмейстер тўққизинчи бор куч синашдилар.

ХОККЕЙ

Шайбали хоккей бўйича мамлакат биринчилиги якунланиб совриндорлар аниқланиши билан СССР терма командаси бўлажак жаҳон чемпионатига тайёргарликни бошлаб юборди. Бу йилги чемпион — Москванинг «Динамо» коллективи устози Владимир Юрзинов бошчилигидаги олимпиадачиларимиз эса океан ортига йўл олдилар. Улар бу ерда Атлантика соврини учун ўтказилган халқаро мусобақада қатнашдилар. Олимпиадачиларимиз ишончни оқлашди. Финалда Канада олимпия командасини 5:3 ҳисобида енгиб, халқаро мусобақада биринчи ўринни эгаллашди.

ШАШКА

Нева бўйидаги гўзал шаҳар — Ленинградда халқаро шашка бўйича СССР биринчилиги давом этаяпти. Жаҳон чемпиони Чижов учинчи ғалабани қўлга киритиб, ягона пешқадам бўлиб олди. Унинг ҳисобида 6 очко бор.

Шуниси қувончлики, мамлакатимизнинг кучли шашкачилари баҳсида республикамиз вакили Николай Мишчанский ҳам муваффақиятли ўйнамоқда. У тўққиз учрашувдан сўнг 5 очко тўплади.

СУВ ТЎПИ

Олий лига командалари қисқа муддатли танаффусдан сўнг мусобақани яна бошлаб юбордилар. Кучлилар баҳсида ўтган йилги чемпион — Ҳарбий-Денгиз флотининг Марказий спорт клуби карвонбошилик қилаяпти. Денгизчилар навбатдаги турда Москва динамочиларини 5:3 ҳисобида енгдилар. Улар ҳалигача ўтказилган барча учрашувларни ғалаба билан якунлаб, бирорта ҳам очко йўқотганлари йўқ.

Бошқа учрашувлар натижаси: «Динамо» (Львов) — «Москвич» — 7:6, «Локомотив» (Харьков) — МДУ — 8:13, «Динамо» (Киев) — «Торпедо» (Москва) —9:8.

Муҳаррир ўринбосари Н. ЁҚУБОВ.

«ҚИШЛОҚ ҲАҚИҚАТИ»— «СЕЛЬСКАЯ ПРАВДА»
Газета Центрального Комитета Компартии Узбекистана
Выходит на узбекском и русском языках.

БИЗНИНГ АДРЕС: 700083, ТОШКЕНТ, ЛЕНИНГРАД КЎЧАСИ, 32

ТЕЛЕФОНЛАР: Муҳаррир ўринбосарлари — 33-44-43, 32-56-21, 33-16-27-, 32-54-41, Масъул котиб. — 33-09-93, 32-56-26. Масъул котиб ўринбосарлари — 32-56-25, 32-54-48, 32-54-47. Партия турмуши бўлими — 33-54-33, 32-56-22. Совет қурилиши бўлими — 32-56-34. Деҳқончилик бўлими — 33-54-33. 32-56-35, 32-54-51. Чорвачилик бўлими — 32-56-33. Қишлоқ қурилиши бўлими — 32-54-44. Маданият, адабиёт ва санъат бўлими — 32-56-36, 32-56-39. Ахборот ва спорт бўлими — 32-54-46, 32-56-39. Хатлар ва оммавий ишлар бўлими — 32-54-52. Таржима бўлимлари — 32-56-31, 32-54-54, 32-54-55, 32-56-28. Иллюстрация бўлими — 32-58-79. Эълонлар бўлими — 33-81-42.

Р. — 02660.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. Тошкент шаҳри.

Д. 1163. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12